

Kronika życia literackiego w PRL 1951

Oprac. Maria Wosiek

Digitalizacja przeprowadzona w ramach zadania „Cyfrowe zasoby dokumentacji literatury polskiej w wolnym dostępie” realizowanego przez Fundację Akademia Humanistyczna w partnerstwie z Instytutem Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk i Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza. Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

1 9 5 1

opracowała

Maria Wosiek

1951

STYCZEŃ

- 1 Teatr Polskiego Radia nadał słuchowisko: Zwykła sprawa A. Tarna w radiofonizacji ~~Ewa~~ Hartleb. Audycje tego typu nadawane były dwa razy w tygodniu. W repertuarze teatru radiowego uwzględniano przede wszystkim sztuki biorące udział w Festiwalu Polskich Sztuk Współczesnych /np. Salon pani Klementyny A. Wydrzyńskiego, Wczoraj i przedwczoraj A. Maliszewskiego i in./ oraz utwory dawne /np. Pan Geldhab A. Fredry, Moralność pani Dulskiej G. Zapolskiej, Powrót posła J. W. Niemcewicza/. 1
- 2 Pierwszy odcinek powieści L. Bartelskiego Ludzie z za rzeki w programie Polskiego Radia /zob. poz. 48/51/. W czasie audycji literackich odczytano wiele utworów literatury polskiej i obcej, współczesnej i dawnej. Obok wymienionej wyżej książki, nadano w odcinkach m. in. następujące utwory: Kształt miłości J. Broszkiewicza, Jelonek i syn S. Wygodzkiego, Oblicze dnia W. Wasilewskiej, Listy z podróży do Ameryki H. Sienkiewicza. 2
- 3 W a l k a z a n a l f a b e t y z m e m. W gmachu sejmu odbyło się zebranie poświęcone problemowi walki z analfabetyzmem. Przedstawiciele klubów poselskich PZPR, ZSL i SD objęli opiekę nad tą akcją w poszczególnych województwach i powiatach. Pełnomocnik Rządu do spraw walki z analfabetyzmem - min. S. Matuszewski przedstawił zebranym plan pracy na rok 1951,

przewidujący zupełną likwidację analfabetyzmu na terenie całego kraju. 3

4 Pierwsza audycja "Pisarze przed mikrofonem". Nadano w niej wywiad z Julianem Gałajem i odczytano fragmenty jego utworów. W audycjach tego cyklu wystąpili m. in. J. Broszkiewicz, I. Newerly, St. Kowalewski, T. Borowski, S. R. Dobrowolski i inni. 4

ok. 7 Literacki Klub Pisarzy Robotniczych powstał w Łodzi przy Centralnej Świetlicy Związku Zawodowego Włóknarzy. Zadaniem Klubu było udzielanie pomocy robotnikom zajmującym się pracą literacką. 5

7 Dyskusja o teatrze dla wsi. Rozpoczął ją artykuł S. Skierki wysuwający postulat zorganizowania objazdowych zespołów teatralnych. Zabierali w niej głos dziennikarze, terenowi działacze kulturalni i czytelnicy. Zajmowano się problemami natury organizacyjnej /np. propozycje stworzenia teatrów objazdowych we wszystkich ośrodkach wojewódzkich/, zagadnieniami repertuarowymi /np. W. Błachut: "Nim wykształci się u nas zastęp prawdziwych twórców dramatu ludowego można i należy forsować już dziś repertuar złożony ze sztuk klasyków polskich i obcych"/ oraz funkcją społeczną teatru - "Teatr na wsi to wyższa, doskonalsza i bardziej przekonywująca forma wszechstronnego kształcenia mas ludowych" /S. Skulski/.

S. SKIERKO: Wieś czeka na teatr. "Nowa Kult." 1950, nr 38. - W. BŁACHUT: Na jaki teatr czeka wieś. "Nowa Kult.", nr 1. - J. LISOWSKI: O teatr dla wsi. "Nowa Kult.", nr 10. - H. ROSPENDOWSKI: Trzeba chcieć. "Nowa Kult.", nr 1. S. SKULSKI: Jak długo wieś będzie czekać na teatr. "Wieś", nr 12.

8 Z działalności Sekcji Twórczych ZLP.

Oddział Warszawski: Sekcja prozy odbyła 13 zebrań. Omówiono na nich m. in. następujące utwory: powieści M. Jarochońskiej /26 II/, Węgiel W. Ścibora-Rylskiego /9 IV/, Pieśń nad wodami W. Wasilewskiej /7 V/, Ostatnie ognie S. Zielińskiego /8 X/, Szary jakobin L. Przemskiego /5 XI/. 8 I odbyło się zebranie, na którym dyskutowano nad sytuacją prozy współczesnej, 22 X - zebranie poświęcone omówieniu próbnego Zeszytu Słownika Języka Polskiego, 3 XII K. Wyka wygłosił referat pt. Tradycje realistyczne polskiej literatury XIX w.

Sekcja Poezji odbyła 14 zebrań. Omawiano twórczość następujących poetów: W. Woroszyńskiego /14 II i 10 X/, J. Czarnego, J. Koprowskiego, J. Millera, Mrozowskiego, Ochockiego, Sikiryckiego i Timofiejewa /14 III/, T. Kubiaka /11 IV/, A. Mandaliana, A. Brauna /10 X/, M. Piechala, K. I. Gałczyńskiego /19 XII/. Oprócz tego odbyły się zebrania na następujące tematy: O pieśni ze szczególnym uwzględnieniem pieśni masowej /ref. S. R. Dobrowolskiego, 16 I/, Rok poetycki w "Nowej Kulturze" /ref. A. Sandauer, 7 II/, O przekładach poezji Majakowskiego /ref. A. Stern, 8 V/, Czy istnieje kryzys w nowej poezji polskiej /ref. R. Matuszewski, 9 XI/, Twórczość Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej /ref. A. Słonimski, 5 XII/. 23 IV odbyło się wspólne zebranie Sekcji Prozy i Poezji poświęcone omówieniu twórczości pisarzy z Kół Młodych Pisarzy przy ZLP.

Sekcja Dramatu. Odbyło się 11 zebrań; większość z nich była poświęcona omawianiu utworów napisanych na Festiwal Polskich Sztuk Współczesnych oraz ogólnym problemom związanym z organizacją i przebiegiem Festiwalu. Zebranie podsu-

mowujące jego wyniki odbyło się 10 X. Pozostałe zebrania poświęcono następującym tematom: Opracowanie dramaturgiczne tekstu "Grzechu" S. Żeromskiego ~~przez~~ ^{ref.} L. Kruczkowskiego /24 IV/, Omówienie twórczości dramatycznej M. Gorkiego /12 VI/, O nowej wersji "Grzechu" Żeromskiego /ref. M. Dąbrowska, 4 XII/.

S e k c j a S a t y r y odbyła 8 zebrań. Omawiano na nich następujące tematy: współczesna twórczość satyryczna /dyskusja, 11 I/, Satyry i Huragan A. M. Swinarskiego /25 I/, konkurs na mały utwór satyryczny /8 II/, Satyryczna twórczość Majakowskiego /ref. A. Stern, 1 III/, nowy program teatru "Syrena" /9 III/, O satyrze radzieckiej /ref. J. Pomianowski, 30 III/, Pigułki J. Minkiewicza /7 VI/. 27 X odbyło się zebranie organizacyjne.

Oprócz tego zorganizowano 3 zebrania połączone Sekcji Dramatu i Satyry: poświęcone omówieniu sztuki A. Wydrzyńskiego Salon pani Klementyny i J. Pomianowskiego Faryzeusze i grzesznik /10 V/, M. Domańskiej Milionowe jajko i J. Pomianowskiego Nożyce się odezwą /17 V/, S. Grodzieńskiej i J. Szeląga Papscy /27 X/.

S e k c j a l i t e r a t u r y d z i e c i ę c e j i m ł o d z i e ż o w e j odbyła 10 zebrań. Dyskutowano m. in. nad książkami: H. Ożogowskiej Uczniowie trzeciej klasy /4 IV/, B. Ostromeckiego Domy nad Wisłą /30 V/, O. Chamiec Pieśń gniewna /12 XI/.

S e k c j a P r z e k ł a d ó w odbyła 14 zebrań, omawiano na nich szczegółowo zagadnienia warsztatowe oraz tematy bardziej ogólne, np.: referat S. Szleyena o pracy J. Stalina O językoznawstwie /30 X/ lub Gruszczyńskiej-Dubowej /16 XI/ o roli słownika języka współczesnego w pracy tłumacza.

11 Zmarł w Milanówku Stanisław Dzi-
 kowski /ur. 1884/, literat i publicysta, ^{Stoły współpracownik "Gazety Ludowej"} /Dane bio-bi-
 bliograficzne podaje Słownik współczesnych pisarzy polskich,
 t. 1 s. 480-481/.

/Nekrolog/, "Tyg. powsz.", nr 7.

went X

12 - 13 Obrady rozszerzonego Plenum Zarządu Głównego ZLP. Obrady zagaikł prezes ZLP L. Kruczkowski, następnie J. Putrament wygłosił referat pt. Zadania literatury polskiej w okresie planu 6-letniego i toczącej się walki o pokój. Po wstępie charakteryzującym społeczne tendencje literatury polskiej ubiegłych okresów /od Jana Kochanowskiego do pierwszych prób realizmu socjalistycznego w dwudziestoleciu międzywojennym/ referat zajął się oceną literatury po 1945 r. i stwierdził m. in.: "Nasza powieść, nowela, reportaż literacki zaszły najdalej na drodze realizmu socjalistycznego - stworzyły nowych bohaterów i wprowadziły nową tematykę". Nie poprzestając na podkreśleniu zasług nowej literatury, J. Putrament wskazał również na jej słabości - "technologizm", zbyt uproszczoną psychologię bohaterów oraz schematyzm w przedstawianiu problematyki. Omawiając twórczość liryczną, autor referatu skrytykował ją za nadmierną deklaratywność i uchylanie się przed podejmowaniem tematów z codziennej polskiej rzeczywistości - "...Błędem jest u nas całkowite pominięcie walki politycznej, walki klasowej, jak to robi Mirosław Kowalski lub niedostateczne, płytkie jej przedstawienie, jak to widzimy u Wilczka czy Neverly'ego". Nowe zadania stojące przed

literaturą zostały sformułowane w sposób następujący: "Winniśmy ukazać w dziele artystycznym te zadania, które przed naszym narodem postawiła partia, które postawił jej przewodniczący Bolesław Bierut. W dziele artystycznym, to znaczy uogólnionym, typowym ale konkretnym i plastycznym obrazie, typowej ale konkretnej i plastycznej postaci, w uogólnionej, typowej ale konkretnej i plastycznej sytuacji fabularnej, w uogólnionym,

typowym ale konkretnym i plastycznym konflikcie dramatycznym. Tematyka współczesna, a w jej granicach tematyka produkcyjna są najważniejszym, najpilniejszym naszym zadaniem!"

W drugim dniu obrad Plenum omawiano sprawy związane z planem wydawniczym na rok 1951. Referat na ten temat wygłosił R. Wer-

f. 01.)
(Scharakteryzował on stały rozwój ruchu wydawniczego w Polsce Ludowej oraz plan wydawniczy na rok 1951, który przewidywał wydanie 6.100 mln. nowych pozycji o łącznym nakładzie 122 egz. Z okazji obrad Plenum zorganizowano wiele wieczorów autorskich w warszawskich zakładach pracy i świetlicach robotniczych.

14 I w sali Teatru Narodowego odbył się poranek literacki, w którym wzięli udział m. in. T. Borowski, K. Brandys, W. Bro-niewski, St. R. Dobrowolski, K. I. Gałczyński, Cz. Miłosz, Z. Nałkowska, K. Wyka.

J. PUTRAMENT: Zadania literatury polskiej w okresie pla-
nu 6-letniego i walki o pokój. "Twórczość", z. 2 s. 72-107.

- 13 P o s i e d z e n i a k o m i s j i h i s t o r i i
l i t e r a t u r y P o l s k i e j A k a d e m i i
U m i e j ę t n o ś c i. W ciągu 1951 r. odbyło się 14 ze-
brań komisji, na których omówiono m. in. następujące tematy:
J. Dittm: Czy nasz pierwszy romans historyczny jest walter-
skotowski czy oryginalny /13 I/, J. Krzyżanowski: Pół tysiąca
listów H. Sienkiewicza /10 II/, W. Konopczyński: Wolność dru-
ku w Polsce za Stanisława Augusta /14 IV/, S. Pigoń: Tragicz-
na historia Franka Rakoczego /28 IV/, K. Górski: Kryteria
oceny dzieła literackiego /30 V/, S. Pigoń: Zarys historyczny
badań naukowych nad dziejami literatury polskiej /29 IX/,
S. Skwarczyńska: Podstawowe założenia ogólnej teorii dramatu
/22 X/, M. Grzędzielska: Wiersze Cypriana Norwida /3 XI/.
21 VI odbyło się Walne Zgromadzenie PAU, poświęcone omówieniu
stosunku do nowoorganizowanej Polskiej Akademii Nauk. Dele-

gacja PAU złożyła na ręce Premiera uchwałę zgromadzenia ogólnego o przekazaniu wszystkich placówek naukowo-badawczych oraz majątku PAU na rzecz Akademii Nauk /zob. poz. /52 powstanie PAN, poz. /56 list otwarty 39 uczonych w sprawie reaktywowania PAU, poz. /57 reaktywowanie PAU/. 10

14 K o n k u r s n a u t w ó r l i t e r a c k i n a t e m a t w s p ó ł z a w o d n i c t w a p r a c y, ogłoszony przez Związek Zawodowy Górników. Sąd konkursowy złożony z przedstawicieli Związku Zawodowego Górników, ZLP i Wojewódzkiej Rady Narodowej w Katowicach przyznał I nagrodę absolwentowi liceum węglowego Włodzimierzowi Grabowi za wiersz pt. Odpowiedź na apel. 11

14 D y s k u s j a o z a d a n i a c h l i t e r a t u r y i k r y t y k i. Redakcja "Nowej Kultury" zamieściła wypowiedzi czytelników nawiązujące do ogłoszonego w 1950 r. /nr 33/ sprawozdania z dyskusji na ten temat w Sekcji Prozy Warszawskiego Oddziału ZLP /zob. poz. /50/. Czytelnicy zarzucali współczesnej literaturze niedostateczną znajomość życia i pracy opisywanych środowisk oraz psychiki nowego bohatera - robotnika i chłopa. Krytyka, zdaniem korespondentów, również nie spełniała swej roli w kształtowaniu świadomości nowego czytelnika. Zaproponowano zorganizowanie centralnego ośrodka poradnictwa dla krytyków. Do dyskusji włączył się T. Borowski, podkreślając stanowczo konieczność nawiązania przez pisarzy i krytyków bezpośredniego kontaktu z terenem. Wskazywał autorów, którzy spędzili kilka miesięcy w opisywanych przez siebie środowiskach /M. Jarochońska, A. Ścibor-Rylski/ i zarzucał krytykom, że znają problemy współczesnego życia tylko z recenzowanych książek.

O znaczeniu wyjazdu krytyka w teren pisał również R. Matuszewski, twierdząc, że tylko w ten sposób można porównać literaturę z życiem i poznać reakcję czytelników. Ciekawą ilustracją dyskusji stały się reportaże ze spółdzielni produkcyjnych, zamieszczone w "Nowej Kulturze" /nr 14/.

T. BOROWSKI: Pisarz w terenie. "Nowa Kult.", nr 7. -
 P. BYSTRZYCKI: Wzbogacić literaturę krytyczną. "Nowa Kult.", nr 2. - J. DOMAŃSKI: O krytyce i krytykach. "Nowa Kult.", nr 2. - S. DZIECHCIARUK: Wciągać czytelników do życia literackiego. "Nowa Kult.", nr 2. - S. MACHCEWICZ: O nową literaturę socjalistyczną. "Nowa Kult.", nr 2. - R. MATUSZEWSKI: "Nowa Kult.", nr 18.

Reportaże: W. BARTELSKI: Ziemia nowego życia. "Nowa Kult.", nr 14. - J. GAŁAJ: Dwie Spółdzielnie - Oborniki i Czarnostów. "Nowa Kult.", nr 14. - A. OLCZA: We wsi podźwigniętej z popiołów. "Nowa Kult.", nr 14.

12

14 D y s k u s j a o e s t e t y c e. Rozpoczął ją artykuł W. Sokorskiego: Realizm socjalistyczny jako naukowa metoda kształtowania twórczości artystycznej, w którym autor postawił pytanie: "Czy może sztuka realizmu socjalistycznego posługiwać się dla wyrażenia nowych treści, nowych poglądów artystycznych twórczo przewartościowanymi zasadami języka artystycznego wielkich realistów, ich środkami wyrazu". Na pytanie to odpowiedział twierdząco, podkreślając, że jednocześnie, że realizm socjalistyczny w przeciwieństwie do realizmu krytycznego nie tylko bada zjawiska, lecz dąży do uogólnień i opisuje zjawiska na tle procesu rozwojowego: "...Bez opanowania, bez przyswojenia sobie tych zasad nie możemy przewyciężyć formalizmu i nie możemy ukształtować, wzbogacić własnych, nowych środków wyrazu..."

Przeciwko artykułowi Sokorskiego gwałtownie zaproponował A. Ważyk - "Wszelkie próby uogólnień bez konkretnego zbadania każdej dziedziny sztuki prowadzą do takiej, czy innej scholastyki". Ważyk, powołując się na prace J. Stalina O językoznawstwie,

protestował także przeciwko terminowi "język artystyczny"

używanemu w odniesieniu do wszystkich sztuk. Termin ten jego zdaniem mógł dotyczyć tylko literatury - "...Niestety wielu naszych ideologów usiłujących rozwinąć estetykę realizmu socjalistycznego chwytą się nie raz przenośnych zwrotów - "język realistyczny", "język artystyczny". Drogą lekkomyślnego uogólnienia i abstrahowania zaczynamy mówić o języku artystycznym jako takim. Niewinny zwrot stracił swój sens konkretny zrozumiały w odpowiednim kontekście. Język artystyczny urósł do podstawowego pojęcia w proponowanej estetyce. Pojęcie to ma obejmować wszystkie dziedziny sztuki na raz." W dyskusji zabrały jeszcze głos M. Kierczyńska i J. Siekierska. Zajęły się one

problematykę trwałych i przemijających wartości w sztuce oraz stosunek sztuki do bazy i nadbudowy: "Linia podziału między tym co w danej epoce, u danego autora, czy w danym dziele jest nadbudową tylko, a tym co jest wartością trwałą jest nie-
zmiernie zygzakowata i odsłonięta być może jedynie w konkretnej analizie dzieła, której żadne ogólne rozważania nie zastąpią" (M. Kierczyńska).

W. SOKORSKI: Realizm socjalistyczny jako naukowa metoda kształtowania rzeczywistości artystycznej. "Nowa Kult." 1950, nr 40. - M. KIERCZYŃSKA: Głos w dyskusji o estetyce. "Nowa Kult.", nr 10. - J. SIEKIEŃSKA: O zmiennym i trwałym w sztuce. "Nowa Kult.", nr 6. - A. WAŻYK: O "języku artystycznym". "Nowa Kult.", nr 2. - A. WAŻYK: Uwagi o estetyce. "Nowa Kult.", nr 6.

13

19 Rękopisy Stefana Żeromskiego zostały odkopane w gruzach dawnej drukarni J. Mortkowicza /Rynek Starego Miasta nr 11/. Przekazano je Pracowni Konserwatorskiej Zabytków Grafiki przy Głównym Urzędzie Konserwatorskim. Zespołem pracującym przez wiele lat nad konserwacją rękopisów kierował wybitny specjalista w tym zakresie B. Lenart.

14

20 Posiedzenia Naukowe Wydziału Filologiczno-Filozoficznego Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. W ciągu roku 1951 odbyło się 17 zebrań Wydziału, na

których przedstawiono m. in. następujące prace: B. Zakrzewski: Tygodnik Literacki 1838 - 1845 /20 I/, R. Frankowski: Życie umysłowe Wielkopolski w latach 1930-31 /17 II/, R. Pollak: Z dziejów Ariosta w Polsce /31 III/, Z. Raszewski: Dramaty ludowe Gabrieli Zapolskiej /19 VI/, J. Maciejewski: Słowacki w orbicie prasy poznańskiej /19 X/.

15

21 T e a t r e k s p e r y m e n t a l n y "S t u d i o" powstał w Warszawie. Celem teatru było stworzenie nowych form pracy dla zespołów świetlicowych. W widowisku świetlicowym pt. Wszyscy walczymy o pokój, opracowanym przez K. Korcellego wzięło udział 200 robotników budowlanych

16

21 K o ł o M ł o d y c h P i s a r z y powstało przy Oddziale ZLP w Katowicach. Prezesem Koła został W. Grab.

17

21 N o w e w ł a d z e O d d z i a ł ó w Z L P. Przed 21 I zwołano zebranie literatów zamieszkałych w Szczecinie, na którym został zawiązany Oddział ZLP. Do zarządu weszli: J. Andrzejewski /prezes/, W. Wirpsza, A. Bratny, E. Osmańczyk, F. Gil. 28 I wybrano nowy zarząd ZLP w Katowicach w następującym składzie: prezes - G. Morcinek, członkowie zarządu: A. Klimas-Błahutowa, J. Pogan, K. Słotwiński, A. Widera.

~~Następnie~~ ^{Na} walnym zebraniu Oddziału Krakowskiego /przed 3 III/ ukonstytuował się nowy zarząd w składzie: S. Otwinowski /prezes/, A. Polewka, S. Skoneczny, K. Szpalski, M. Promiński, H. Mortkowicz-Olczakowa, T. Kwiatkowski, M. Słomczyński, A. Świrszczyńska, A. Włodek, W. Zechenter.

Przed 8 IV wybrany został nowy zarząd Oddziału Poznańskiego. Prezesem został A. Rogalski, do zarządu weszli - T. Kraszewski, E. Herbert, A. Łączyńska, S. Hebanowski, E. Paukszta, E. Naganowski, K. Oleksik, E. Morski.

W kwietniu na walnym zebraniu Oddziału Łódzkiego wybrano nowy zarząd w następującym składzie: S. Brucz /prezes/, J. Koprowski, E. Szuster, J. Miller, J. Huszcza, J. Sikirycki, W. Karczewska.

W grudniu ukonstytuował się nowy zarząd Oddziału ZLP w Gdańsku. Prezesem został E. Fiszer, do zarządu weszli: I. Przewłocka i W. Wnuk. 18

26 Posiedzenia Wydziału I Językoznawstwa, nauki o literaturze i filozofii Łódzkiego Towarzystwa Naukowego. W ciągu roku odbyło się 10 zebrań Wydziału, na których przedstawiono m. in. następujące prace: M. Romanówna: Żmichowska jako pedagog /16 III/, T. Czapczyński: Maria Konopnicka jako redaktorka "Świtu" /8 VI/, A. Boleski: Słownictwo Juliusza Słowackiego 1842 - 1849 /22 VI/. 19

26 Centralna Poradnia Świetlicowa i Wzorcownia Artystyczna dla amatorskich zespołów świetlicowych została otwarta w Warszawie. Przy Poradni znajdowała się również biblioteka zaopatrzona w okolicznościowe teksty literackie i inne książki ułatwiające organizację pracy artystycznej w świetlicach. Przewidywano zorganizowanie wypożyczalni kostiumów. 20

28 Zmarł w Grodzisku Mazowieckim Mieczysław Jakub Rulikowski /ur. 1881/, bibliograf i teatrolog. /Dane bio-bibliograficzne podaje Słownik ^{współczesnych} pisarzy polskich, t. 3 s. 61 - 64/

P. GRZEGORCZYK. "Tyg. powsz.", nr 9. - "Teatr", nr 1 s. 89 - 91. - J. MUSZKOWSKI. "Pam. teatr." 1952, z. 2/3, s. 414 - 420. - M. POZNAŃSKI. "Pam. liter." 1952, R. 42, s. 439 - 455. 21

28 Dyskusja o satyrze politycznej rozpoczęta została na zebraniu Sekcji Satyry Oddziału Warszawskiego ZLP w połowie grudnia 1950 /zob. poz. /50/. Na łamach "Nowej Kultury" ukazał się artykuł A. Marianowicza, w którym autor starał się ocenić dorobek satyry polskiej od czasu Kongresu satyryków w listopadzie 1948 /zob. poz. /48/. Zdaniem jego twórczość satyryczna upolityczniła się i w dużej mierze wyzwoliła z "atmosfery mieszczańskiej", charakterystycznej dla poprzedniego okresu. Zarzucał jej natomiast małe zainteresowanie problematyką produkcyjną, schematyzm w ujmowaniu tematów i postaci, brak realiów życia codziennego. Drugim głosem w dyskusji był artykuł T. Borowskiego. Podniósł on sprawę niedostatecznego opracowania problemów satyry przez krytykę, następnie dobitnie sformułował konieczność pełnego zaangażowania twórczości satyrycznej w politykę: "Satyra musi stanąć mocno na gruncie walki o socjalizm i oprzeć się o masowego odbiorcę; walczyć z przeżytkami kapitalizmu; demaskować, parodiować, zohydzać otoczenie imperialistyczne; odrzucić formalizm i naturalizm; oprzeć się na doświadczeniach sztuki radzieckiej". Z. Mitzner zwrócił uwagę na pominięcie w dyskusji zagadnienia humoru satyry. Z dyskusją o satyrze łączy się tematycznie artykuł B. Michałka Sprawa Wiecha. Redakcja "Nowej Kultury" opublikowała również w nr 9 pisma wypowiedzi czytelników na ten temat.

- A. MARIANOWICZ: Sprawa satyry. "Nowa Kult." 1950 nr 39. -
 T. BOROWSKI: Problemy satyry politycznej. "Nowa Kult.", nr 4. -
 R. JĘDRYSZCZAK: Satyra musi pomagać budowie socjalizmu. "Nowa Kult.", nr 9. - J. SZELĄG /Z. MITZNER/. "Nowa Kult.", nr 6.-
 R. WÓJCIK: Zdobyć nowego czytelnika. "Nowa Kult.", nr 9. -
 B. MICHAŁEK: Sprawa Wiecha. "Nowa Kult.", nr 24.

29 Posiedzenia Wydziału Nauk Filologicznych Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. W ciągu roku odbyły się 4 zebrania wydziału, na których przedstawiono m. in. następujące prace: T. Mikulski: "Kurdesz nad kurdeszami". Zagadnienie tekstu i autorstwa /29 I/, Z. Sinko: Rozkład realizmu w powieściach Laurence'a Sterne'a /21 XII/.

Ponadto odbywały się zebrania komisji podlegających Wydziałowi. 23

30 Wieczór literacki poświęcony pamięci Antoniego Czechowa odbył się w Klubie Międzynarodowej Książki i Prasy w Warszawie z okazji dziewięćdziesiątej rocznicy śmierci pisarza. 24

31 Posiedzenia Wydziału Filologiczno-Filozoficznego Towarzystwa Naukowego w Toruniu. W ciągu roku, poczynając od dnia 31 stycznia, odbyło się 6 zebrań wydziału, na których przedstawiono m. in. następujące prace: F. Peplowski: Uwagi o języku S. Trembeckiego /13 VI/, I. Sławińska: O komicach Norwiða /27 VI/, T. Makowiecki: Funkcja motywu przyrody w dziele literackim /2 XII/. 25

LUTY

18
3 Powstanie dodatku kulturalnego "Sprawy i Ludzie" do wrocławskiej "Gazety Robotniczej". Redaktorem naczelnym dodatku został T. Lutogniewski, do współpracowników pisma należeli m. in. J. Kott, T. Mikulski, L. Socha, J. Ziomek. Dodatek zamieszczał utwory literackie i artykuły z zakresu ogólnej tematyki kulturalnej oraz informacje dotyczące życia kulturalnego regionu. 26 ~~33~~

3 - 15 Konferencja bibliotekarzy naukowych obradowała w Krynicy. Konferencja zgromadziła 100 pracowników bibliotek podległych Ministerstwu Szkół Wyższych i Nauki oraz Ministerstwu Oświaty. Celem konferencji było pogłębienie znajomości zasad marksizmu-leninizmu wśród bibliote-

karzy oraz omówienie sprawy: Przebudowa bibliotekarstwa naukowego jako jeden z czynników przebudowy społecznej. W wyniku obrad ustalono w formie obszernej rezolucji wytyczne działalności bibliotek naukowych.

- 4 Powstanie dwutygodnika "Życie literackie". Wydawca: Związek Literatów Polskich Oddział w Krakowie i Katowicach, nakładem Spółdzielni Wydawniczo-Oświatowej "Czytelnik". Pismo redagował zespół. Nazwisk redaktora naczelnego /Władysław Machejek/ oraz członków kolegium redakcyjnego nie podano. Redakcja pisma mieści się do dnia dzisiejszego w Krakowie.

W pierwszym numerze zamieszczono następujące oświadczenie:

"Pismo zamierza być cząstkowym bodaj odzwierciedleniem literackim i artystycznym wielkich przemian, których jesteśmy uczestnikami i świadkami, losy postaci powieściowych, konflikty dramatyczne, reportażyowy obraz mają pokazać jak obleka się w rzeczywistość plan 6-letni, jak rosną w Polsce fundamenty socjalizmu i rosną ich budowniczości /.../ «Życie literackie» obejmując zasięgiem tematycznym sprawy całego kraju - szczególnie blisko pragnie się związać ze sprawami Polski południowej. Twórczość artystyczna: proza powieściowa i nowela, poezja, dramat, reportaż, satyra, rysunek - stanowiąc będą trzon zawartości naszego pisma. Obok tego przyniesie ono zwięzłą i krytyczną ocenę ważniejszych zjawisk kulturalnych w Polsce i za granicą, zwłaszcza w Związku Radzieckim i krajach demokracji ludowej. Będzie się starało pokazać w nowych ujęciach postępowe tradycje polskiej i obcej przeszłości i zbliżyć je do człowieka dnia dzisiejszego".

"Życie literackie" drukowało utwory i artykuły krytyczne m. in. następujących pisarzy: A. Baumgardtena, J. Błońskiego, J. Brzo-

- następujących pisarzy : L. Bartelskiego, A. Baumgardtena, K. Brandysa, M. Brandysa, J. Brzechwy, J. Brzozy, K. Filipowicza, L. Flaszana, Z. Grenę, J. Hordyńskiego, Z. Hierowskiego, M. Jarochońskiego, A. Kijowskiego, J. Kurka, L. Lewina, J. Lowella, W. Machejka, H. Mortkowicz-Olczakowej, H. Markiewicza, R. Matuszewskiego, G. Morcinka, Z. Nałkowskiej, S. Otwinowskiego, A. Polewki, M. Promińskiego, J. Putramenta, S. Skonecznego, W. Słobodnika, W. Szewczyka, W. Szymborskiej, A. Świrszczyńskiej, H. Voglera, J. Wiktora, W. Wierszy, A. Włodka, A. Wydrzyńskiego, S. Wygodzkiego, K. Wyki, J. Zagórskiego.

~~zy, W. Flaszera, Z. Grenia, A. Kijowskiego, J. Lovella,
W. Machejka, S. Otwinowskiego, J. Płażewskiego, T. Różewicza,
S. Śliwiaka, W. Zechentera.~~

W 1951 r. ukazały się 24 numery czasopisma. Recenzując kilka pierwszych numerów "Nowa Kultura" pisała m. in.: "Przybył nam sojusznik w walce o socjalistyczną literaturę i współzawodnik w bitwie o coraz wyższy poziom ideowy i artystyczny naszego czasopiśmiennictwa literackiego". 28

4 "P o n i e d z i a ł k i l i t e r a c k i e" w R a d o m i u. Miejscowy klub literacko-artystyczny zorganizował stałe poniedziałki literackie. Program pierwszego wieczoru poświęcony był twórczości S. Żeromskiego. 29

4 "Cz w a r t k i t e a t r a l n e" w S z c z e c i n i e. Aby umożliwić mieszkańcom bliskiej prowincji oglądanie przedstawień teatralnych Państwowy Teatr Polski w Szczecinie zarezerwował czwartkowe występy dla widzów przyjeżdżających z okolic miasta specjalnymi pociągami "Orbisu". 30

10 "T r y b u n a L u d u" r o z p o c z ę ł a c y k l w y w i a d ó w "W p r a c o w n i a c h p i s a r z y p o l s k i c h". Wywiady zawierały informacje o twórczości pisarzy i o ich najbliższych planach wydawniczych.

"Tryb. Ludu", nr 41 /wywiad z J. Putramentem, M. Jastrunem, M. Dąbrowską, J. Andrzejewskim/, nr 42 /wywiad z K. Brandysem, T. Brezą, J. Parandowskim, J. Hamerą/, nr 44 /wywiad z H. ^{arkiewiczem} Mertkiewiczem, W. Pasternakiem, E. Szelburg-Zarębiną/, nr 45 /wywiad z J. Bocheńskim, A. Jackiewiczem, J. Lauem, W. Woroszyńskim/, nr 47 /wywiad z K. I. Gałczyńskim, S. Wygodzkim, S. Zielińskim/, nr 48 /wywiad z W. Broniewskim, P. Hertzem, J. Kottem, B. Czeszko/, nr 49 /wywiad z J. Broniewską, W. Bar-

telskim, J. Gałajem, B. Hertzem/, nr 55 /wywiad z M. Jarocho-
ską, T. Konwickim, W. Kubackim/. 30

11 Konkurs na mały utwór satyryczny ogłoszony przez ZLP i Ministerstwo Kultury i Sztuki. Jury pod przewodnictwem St. R. Dobrowolskiego przyznało następujące nagrody:

- I J. Brzechwa za wiersz Apostrofa
- II J. Minkiewicz za wiersze Wizyta i Kardynalska serenada
- III J. Jurandot za utwór Mówcy, A. Marianowicz za utwór Pisarz
i W. Słobodnik za Drugą balladę

W dziale felietonów i humoresek przyznano następujące nagrody:

- I S. Wiechecki za utwór Byłem marynarzem
- II W. Brudnicki za Dwa sprawozdania i S. Grodzieńska za humo-
reskę Jeden za wszystkich 32

← 11 Przekazanie Galerii Wilanowskiej.
W gmachu Akademii Sztuk Pięknych w Moskwie odbyło się uro-
czyste przekazanie przez przedstawicieli Komitetu do
Spraw Sztuki przy Radzie Ministrów ZSRR delegacji polskiej,
której przewodniczyła wiceminister Nauki i Szkół Wyższych
- E. Krasowska 65 dzieł sztuki pochodzących z Galerii
Wilanowskiej.

18 III w Muzeum Narodowym w Warszawie została otwarta wys-
tawa odzyskanych obrazów. 33

← 13 Czwartki literackie w Poznaniu.
Oddział ZLP w Poznaniu zorganizował stałe czwartkowe
spotkania z literatami. Udział w tej akcji wzięli m.in.
S. Kolbuszewski (13 II), J. Putrament (17 VI), S. Grodzieńska
/ (14 VI), M. Brandys (15 XI), E. Naganowski (22 XI), J. Broszkie-
wicz (29 XI), E. Osmańczyk (6 XII). 34

13 Rok Kołłątajowski. 200-lecie narodzin Hugona
Kołłątaja. Nazwą tą <http://rcin.org.pl> obejmowano wszystkie uroczystości i impre-
zy związane z recepcją Oświecenia. W ciągu całego roku na ła-

mach dzienników i pism literackich ukazywały się artykuły i fragmenty większych publikacji, poświęcone czołowym przedstawicielom wieku Oświecenia oraz problematyce ogólnej tego okresu. Celem tej akcji było jak podała notatka w "Życiu Warszawy" "Upowszechnienie wśród całego społeczeństwa postępowych tradycji polskiego Oświecenia i wyjaśnienie przyczynowego związku zachodzącego między dążeniami reformatorskimi XVIII w. a społeczno-kulturalnymi przemianami dokonującymi się w Polsce Ludowej". Wśród ważniejszych imprez, które odbyły się w ciągu 1951 można wyliczyć następujące:

S e s j e n a u k o w e: W styczniu odbyła się publiczna sesja naukowa w Toruniu poświęcona działalności Hugona Kołłą-

taja, zorganizowana przez Polskie Towarzystwo Historyczne oraz Marksistowskie Zrzeszenie Historyków. Na program Sesji, którą zagaikł K. Hartleb, złożyły się następujące referaty: J. Lechińska: Hugo Kołłątaj w świetle dotychczasowych badań, W: Hejmasz: Hugo Kołłątaj a sprawa chłopska, A. Dygala: Hugo Kołłątaj a powstanie kościuszkowskie. 3 III - Sesja naukowa poświęcona problematyce polskiego Oświecenia w Warszawie, zorganizowana w ramach prac przygotowawczych do I Kongresu Nauki Polskiej /zob. poz. 42 /51/.

W y s t a w y: Wystawa poświęcona życiu i twórczości Hugona Kołłątaja w Radomiu /ok. 11 III/, wystawa Wiek Oświecenia w Polsce otwarta w Muzeum Narodowym w Warszawie 21 XII. Obejmowała ona ponad 4 000 eksponatów, ukazujących całokształt przemian społecznych, politycznych i kulturalnych w drugiej połowie XVIII w. Wystawę czynną do 1 VI 1952 r. zwiedziło 259 391 osób. Oprócz tego zorganizowano 6 wystaw ruchomych pt. Wiek Oświecenia w Polsce. Jedną z nich objeżdżała gromady wiejskie i spółdzielnie produkcyjne, pozostałe odwiedzały miasta powiatowe ze szczególnym uwzględnieniem ośrodków przemysłowych.

A k a d e m i e: 28 I - uroczysta akademія dla uczczenia 125-rocznicy śmierci Stanisława Staszica odbyła się w Pile. W domu rodzinnym pisarza otwarto muzeum, w którym zgromadzono pamiątki związane z jego życiem i pracą; 13 II - uroczysta akademія z okazji 200-rocznicy urodzin Hugona Kołłątaja odbyła się w Teatrze Polskim w Warszawie; 14 III - w Krakowie odbyła się akademія poświęcona uczczeniu 150-rocznicy śmierci Ignacego Krasickiego; 13 V - akademія poświęcona obozowi reform i oświecenia w Polsce XVIII w. odbyła się w Gdańsku w ramach dorocznych Dni Oświaty, Książki i Prasy.

P r e m i e r y s z t u k z o k r e s u O ś w i e c e n i a: Fircyk w zalotach F. Zabłockiego /Gdańsk, Teatr Wy-

brzeże 13 V/, Zabobonik F. Zabłockiego /Opole 2 VI/, Powrót
posła J. U. Niemcewicza /Bydgoszcz, Teatr Ziemi Pomorskiej
 8 XII/.

Wśród publikacji poświęconych problematyce Oświecenia, które
 ukazały się w prasie w ciągu 1951 r. można wyliczyć m. in.
 następujące: R. Kaleta: Poezja antytargowicka i jakobińska.
 "Pam. liter.", R. 41 z. 3/4 s. 336 - 64. - J. Kott: Niezna-
ne wiersze polskiego Oświecenia. "Twórcz.", z. 3 s. 224 - 226.
 - J. Kott: O nową syntezę polskiego Oświecenia. "Nowa Kult.",
 nr 12, "Pam. liter.", R. 41 z. 3/4 s. 617 - 641. - J. Kott:
Teatr polski epoki Oświecenia. "Tryb. Ludu", nr 72. - Z. Libe-
 ra: Jakub Jasiński - poeta jakobin. "Pam. liter.", R. 41 z.
 3/4 s. 760 - 791. - T. Mikulski: Krasicki w szkole "Monitora".
 "Życie liter.", nr 8. 35

20 A k c j e w o b r o n i e p o k o j u. Na sesję Świato-
 wej Rady Pokoju do Berlina wyjechała polska delegacja, w skład
 której wchodził: J. Dembowski, W. Kłosiewicz, O. Dłuski, L.
 Infeld, L. Kruczkowski i J. Putrament, oraz zaproszeni przez
 Radę goście - J. Iwaszkiewicz, ks. J. Czuj i przewodnik pracy
 S. Pisarek.

31 III odbyła się Sesja Polskiego Komitetu Obrońców Pokoju. Komitet wrócił się do całego narodu z apelem o podpisywanie kart plebiscytowych żądających zawarcia traktatu pokojowego z Niemcami.

17 V Narodowy Plebiscyt Pokoju. W okresie poprzedzającym Plebiscyt, ZLP zorganizował wieczory autorskie poświęcone sprawie obrony pokoju. W pierwszym dniu Plebiscytu literaci warszawscy złożyli swe podpisy na kartach plebiscytowych oraz oświadczenie, w którym m. in. stwierdzili, że "Podpis na karcie plebiscytowej jest wyrazem zrozumienia przez pisarzy polskich zadań, jakie stoją przed nimi w ugruntowaniu i wzbogacaniu kultury swego narodu, stającego się narodem socjalistycznym, zrozumienia zadań, jakie im przypadają we wspólnej z całym narodem pracy nad budową Polski socjalistycznej". 36

← 25 Literaci polscy w obronie Franka Hardy. ^{wystawi} ZLP do Komitetu Obrony Franka Hardy w Melbourne depeszę następującej treści: "ZLP z oburzeniem piętnuje haniebną napaść reakcji austrjalskiej na pisarza Franka Hardy i śle autorowi Power Without Glory braterskie pozdrowienie. Mamy nadzieję, że świadomość tego, iż wraz z Hardym walczy cała postępową ludzkość doda wam sił i otuchy w waszej obronie tego bojownika o wolność Austrjalii". 37

II - 29 VII Festiwal Polskich Sztuk Współczesnych. 26 II w Muzeum Narodowym w Warszawie odbyło się uroczyste otwarcie Festiwalu Polskich Sztuk Współczesnych, zorganizowanego przez Centralną Dyрекcję Teatrów, Oper i Filharmonii oraz Biuro Obchodów Artystycznych ministerstwa Kultury i Sztuki.

3 - 4 III odbyła się narada poświęcona omówieniu wyników konkursu na współczesną sztukę polską /zob. poz. /49/ oraz organizacji Festiwalu Polskich Sztuk Współczesnych, zwołana z inicjatywy ministerstwa Kultury i Sztuki oraz ZLP. Konferencję zagał wiceminister Kultury i Sztuki W. Sokorski. Referat na temat sztuk nadesłanych na konkurs wygłosił dyrektor departamentu twórczości J. Wilczek. Stwierdził on, że większość nadesłanych utworów związana jest tematycznie z życiem klasy robotniczej /problemy współzawodnictwa pracy, racjonalizacji przemysłu, walka o wykonanie planu itp./. Problematyce wsi

poświęcone były tylko 3 sztuki: T. Łomnicki: ^{epo} Wieś, J. War-
 miński: ^{epo} Zwycięstwo i zdyskwalifikowany przez komisję konkurso-
 wą dramat L. H. Morstina Noce we młynie. W drugim dniu narady
 E. Csato mówił o założeniach ideologiczno-artystycznych Festi-
 walu: "Festiwal jest bitwą o jakość nowego utworu dramatycz-
 nego i nowego wykonawstwa scenicznego równocześnie". Z 58
 utworów nadesłanych na konkurs komisja zakwalifikowała do
 udziału w Festiwalu - 24 oraz kilka dramatów nadesłanych poza
 konkursem. Były to następujące sztuki: F. Bieńkowska: Rubikon,
 J. Derbień-Gorczycka: Wesoły pojedynek, F. Domański: Miliono-
 we jajko, K. Gruszczyński: Dobry człowiek, J. Iwaszkiewicz: Od-
 budowa Błędmierza, K. Korcelli: Meldunek z terenu, I. Krzy-
 wicka: Dr Anna Leśna, W. Lubecki: Sprawa Anny Koterskiej,
 J. Lutowski: Próba sił, T. Łomnicki: Wieś, A. Maliszewski:
Wczoraj i przedwczoraj, W. Pasternak: Ludzie jutra, J. Piór-
 kowski: Nasze życie, J. Rojewski: Tysiąc walecznych, M. Rusi-
 nek: Pawilon pod sosnami, J. Słotwiński i Z. Skowroński: Zało-
 ga, A. Świrszczyńska: Odezwa na murze, A. Tarn: Zwykła sprawa,
 J. Warmiński: Zwycięstwo, W. Wirpsza: Sprawa osobista, A. Wy-
 drzyński: Salon pani Klementyny, W. Żółkiewska: Awans, ^{M.)} Żuław-
 ski: Gdzieś w powiecie. Poza konkursem: L. Rybarski: W stoczni,
 J. Pomianowski: Nożyce się odezwą, J. Pomianowski: Faryzeusze
 i grzesznik, Z. Gozdawa i W. Stempień: Wodewil Warszawski.
 Przegląd przedstawień odbywał się w czasie od 15 III do 15 VI.
 17 VI do udziału w Festiwalu zgłosiły się amatorskie zespoły
 Związków Zawodowych.

10 VII rozpoczął się finał Festiwalu Polskich Sztuk Współczes-
 nych. Do finału sąd konkursowy zakwalifikował następujące
 przedstawienia: Zwykła sprawa - Teatr Współczesny, Warszawa,

reż. A. Axer, scenogr. O. Axer, Zwycięstwo - Teatr Nowy, Łódź, reż. J. Warmiński, scenogr. J. Rachwański, Zwycięstwo - Teatr Polski, Poznań, reż. T. Muskat, scenogr. F. Krassowski, Odbudowa Błędmierza - Teatr Stary, Kraków, reż. I. Babel, scenogr. B. Kamykowski, Próba sił - Teatr Polski, Warszawa, reż. A. Bording, scenogr. Z. Strzelecki, Tysiąc walecznych - Teatr Narodowy, Warszawa, reż. W. Krasnowiecki, scenogr. R. Nowicki, Tysiąc walecznych - Teatr im. Słowackiego, Kraków, reż. H. Szletyński, scenogr. B. Kamykowski, ^(J. Pasternaka) Trzeba było iskry - Teatr Kameralny, Warszawa, reż. L. Zamkow, scenogr. M. Stańczak, Milionowe jajko - Teatr Nowy, Warszawa, reż. E. Poreda, scenogr. J. Hawryłekiewicz, Wesoły pojedynek - Ludowy Teatr Muzyczny, Warszawa, reż. Z. Sawan, scenogr. A. Sadowski.

29.VII odbyło się uroczyste zakończenie Festiwalu Polskich Sztuk Współczesnych. Nagrody otrzymali:

- I zespół aktorski Teatru Współczesnego w Warszawie za przedstawienie Zwykłej sprawy
- II zespół aktorski Teatru Nowego w Łodzi za przedstawienie Zwycięstwa, zespół aktorski Teatrów Dramatycznych w Krakowie za przedstawienia: W Błędmierzu /początkowy tytuł brzmiał Odbudowa Błędmierza/, Wczoraj i przedwczoraj, Tysiąc walecznych; zespół Teatru Kameralnego w Warszawie za Trzeba było iskry.

Komisja konkursowa przyznała również wiele nagród i wyróżnień za opracowania reżyserskie, scenograficzne i kreacje aktorskie.

Festiwal Polskich Sztuk Współczesnych był wydarzeniem, które odegrało dużą rolę w życiu kulturalnym. Przez wiele miesięcy po zakończeniu Festiwalu ukazywały się w prasie artykuły i wzmianki oceniające jego wyniki. 10 X odbyło się zebranie

Seksji Dramatu Warszawskiego Oddziału ZLP poświęcone omówieniu doświadczeń festiwalowych, problemy z nim związane powróciły jeszcze w dyskusji na Naradzie Teatralnej w 1953 /zob. poz.

/53/. Ogólna ocena imprezy wypadła negatywnie, mimo że niejednokrotnie starano się również podkreślać jej pozytywne wartości: "Festiwal sumuje rezultaty kilkuletniej walki o nowy repertuar w teatrze polskim - repertuar realistyczny, bliski tematycznie życiu Polski Ludowej, wartościowy pod względem artystycznym i wychowawczym /.../ Przełom zachodzący w naszej literaturze najbardziej jest widoczny w sięgnięciu po nową aktualną tematykę /.../ Pojęciem rzekomego ubóstwa i jednostronności tematycznej współczesnego dramatu szermują wielbiciele /świadomi i nieświadomi/ dekadenskiej dramaturgii. Za tymi zarzutami kryje się niechęć do realistycznego przedstawiania naszego życia. Stanowczy zwrot do tematu społecznego, związanego z życiem ludzi pracy, jest cenną i trwałą zdobyczą naszej dramaturgii współczesnej /.../ Niestety, figur bogatych w rysy indywidualne, nienagannie umotywowanych w rozwoju, a jednocześnie mieszczących się w granicach typowości jest wśród naszych sztuk współczesnych niewiele. Bardzo dużo natomiast postaci poruszających się wedle autorskiego założenia, wyznaczającego im pozytywną bądź negatywną funkcję w utworze /.../ Obecny stan naszej dramaturgii nawet po uwzględnieniu wszystkich niewątpliwych osiągnięć nie jest zadowalający. Nie spełnia ona dostatecznie podstawowego zadania teatru realizmu socjalistycznego - nie oddziałuje należycie na widza, na odbiorcę //S. Treugutt: Z problemów współczesnej dramaturgii/. Za jedną z przyczyn niepowodzenia festiwalu uznano również: "Zbyt daleko posunięty liberalizm przy ocenie sztuk konkursowych i przy wprowadzaniu na scenę utworów wyraźnie zapóźnionych lub

niedopracowanych ideologicznie i artystycznie" /S. Balicki: "Zadanie nadrzędne" teatru polskiego/.

M. CZARNELLE. "Nowa Kult.", nr 33. - E. CSATÓ. "Teatr", nr 3 s. 8 ↑ ↑. - S. TREUGUTT: Z problemów współczesnej dramaturgii. "Nowa Kult.", nr 33. - S. BALICKI: "Zadanie nadrzędne" teatru polskiego. "Życie liter.", nr 20. - "Teatr" 1953 nr 5.

38

← 27 Obchody 25-lecia śmierci Stefana Żeromskiego. W całym kraju w dalszym ciągu odbywały się akademie, zebrania i wystawy poświęcone pamięci S. Żeromskiego w związku z przypadającą w 1950 roku 25-rocznicą jego śmierci. Akademie odbyły się m.in. w Częstochowie (27 II Klub Literacki) i Katowicach (22 IV).

25 XI w Strawczynie, gdzie urodził się pisarz odsłonięto tablicę pamiątkową.

39

28 "Teka Stańczyka" na tle historii Galicji w latach 1849-1869 Kazimierza Wyki. Książka ukazała się jako tom IV serii IBL Studia Historyczno-literackie. Recenzenci podkreślali nowatorski i odkrywczy charakter opracowania. S. Sandler pisał m. in.: "Praca Wyki jest śmiały i skutecznym wtargnięciem w gąszcz skomplikowanych faktów historycznych, właściwym ich uszeregowaniem i wyjaśnieniem. Równocześnie na tej podstawie historycznej książka przynosi trafną i wnikliwą interpretację utworu literacko-publicystycznego". Na znaczenie pracy Wyki dla poznania problemów politycznych życia Galicji i jej pionierski charakter w zakresie połączenia badań historyczno-literackich z historycznymi wskazywał również K. Budzyk: "Teka Stańczyka jest jak wiadomo pamfletem politycznym, zatem autor musiał wyjaśnić m. in. jego konstrukcję polityczną i polityczny cel jaki przyświecał jego autorom. /.../ W całości jest to książka niezwykle kształcąca, rozszerza bowiem horyzonty poznawcze i przynosi olbrzymi zasób wiedzy. Nie mniej ważne jest, że pobudza przy tym do myślenia i sprawia czytelnikowi dużą satysfakcję intelektualną".

J. BUSZKO. "Życie liter.", nr 17. - S. SANDLER. "Nowa Kult.", nr 39. - K. BUDZYK. "Pam. teatr." 1953, z. 3/4 s. 1212 - 1216.

36
40

Alchemia słowa Jana Parandowskiego. Szkice z zakresu psychologii twórczości literackiej. Książce zarzucano idealizowanie problemów sztuki, odrywanie ich od rzeczywistości społeczno-politycznej, traktowanie twórczości jako zjawiska ponadczasowego. R. Matuszewski pisał m. in.: "Parandowski poprzez pozorny, ostrożny agnostycyzm daje wyraz idealistycznym poglądom: istnieje w społeczeństwie klasowym tzw. czysta sztuka i pisarz oderwany od jakiegokolwiek ideologii, przeciwstawiający się tendencji, propagandzie itd. /.../ W całej książce uderza zupełna obojętność pisarza wobec wszystkiego co się dziś dzieje nie tylko w literaturze polskiej, ale w całej 1/3 świata i to tej, w której on sam się znajduje".

K. Górski zaatakował obok drobnych potknięć erudycyjnych jedną z głównych koncepcji książki: podział na artystów powołanych przez ideę i przez słowo - "Nie można pisać o dwu pobudkach twórczych robić przeciwstawienia: myśl i słowo, bo to nie są wartości równorzędne".

A. GERARD /A. ŁASZOWSKI/: Tajemnice literackiego warsztatu. "Dziś i jutro", nr 26. - R. MATUSZEWSKI: Podzwonne mieszczkańskiego estetyzmu. "Nowa Kult.", nr 42. - K. GÓRSKI: "Znak" 1952. nr 4. s. 296 - 354.

37
41

MARZEC

3 - 5 III Sesja naukowa poświęcona problematyce polskiego Oświecenia. Sesja została zorganizowana przez Sekcję Nauk Humanistycznych i Społecznych Pierwszego Kongresu Nauki Polskiej, Polskie Towarzystwo Historyczne i Instytut Badań Literackich. Obrady

odbywały się w Pałacu Staszica w Warszawie, otworzył je min. A. Rapacki, przewodniczący Komitetu Obchodu roku Kołłątajowskiego. W czasie trzydniowych konferencji wygłoszono następujące referaty: A. Korta: Prace polityczne Hugona Kołłątaja; E. Kipa: Historiografia Oświecenia w minionym 50-leciu; W. Kuła: Początki układu kapitalistycznego w Polsce; C. Bobińska: Idee społeczno-ekonomiczne XVIII w.; B. Leśnodorski: Przemiany reformatorskie w ustroju szlacheckiej Rzeczypospolitej i zaczątki ruchu plebejsko-rewolucyjnego; J. Kott: O nową syntezę polskiego Oświecenia.

W artykule sprawozdawczym Z. Leśnodorski tak ocenił wyniki sesji: "Sesja stanowiła istotne wydarzenie w dziejach naszej humanistyki poszukującej lub na niektórych odcinkach wkraczającej już na nowe tory rozwoju /.../ Trzeba stwierdzić, że sesja przyniosła konkretne wyniki jakkolwiek nie dała jeszcze ostatecznej - i dać jej na obecnym etapie badań nie mogła - syntezy i całości obrazu przemian społecznych, które wystąpiły na widowni dziejów Polski drugiej połowy XVIII w.". Podkreślano również znaczenie sesji w dziedzinie metodologicznej: "Sesja wykazała, że spora liczba badaczy coraz pewniej, śmiałej i pełniej zaczyna operować wytycznymi marksizmu, uwalniając się od różnych obarczeń przeszłości, m. in. od skłonności do przyczynkarstwa z jednej lub historyzoficznych uogólnień z drugiej strony" / K. Opalek /.

J. KOTT: O nową syntezę polskiego Oświecenia. "Pam. liter.", R. 41 z. 3/4 s. 617 - 641. Sprawozdanie: B. LEŚNODORSKI. "Nowa Kult.", nr 12. - K. OPALEK. "Życie Nauki", z. 4 s. 412 - 414.

3 Premiera polskiego filmu muzycznego Warszawska premiera. Scenariusz wg pomysłu Miry Zimińskiej napisali J. Rybkowski i S. Różewicz przy współpracy J. Waldorffa. Reż.: J. Rybkowski. 22 VII 1951 film został odznaczony Państwową Nagrodą zespołową. Omawiając film, którego tematem jest historia warszawskiej premiery Halki S. Moniuszki, recenzenci podkreślali, że: "Po raz pierwszy film nasz sięgnął po temat historyczny z pełnym poczuciem odpowiedzialności za prawdę faktów i obowiązek rzetelnej dokumentacji. Po raz pierwszy zarazem wypróbował na temacie historycznym prawdziwość i skuteczność metody realistycznej /.../ Film historyczny jest jednocześnie pierwszym u nas poważnym filmem muzycznym. Nie dość na tym, bo zawiera w sobie elementy filmu biograficznego, co na gruncie naszej sztuki filmowej jest również sprawą nową" /A. Pawlikowski/.

Zarzucono natomiast "Warszawskiej Premierze" brak konfliktu dramatycznego, napięcia - "Akcja wbrew sensowi faktów toczy się zbyt równo ku wiadomemu wynikowi" (A. Pawlikowski) Scenariusz krytykowano za brak konstrukcji dramatycznej; składał się on z kolejno następujących po sobie obrazów.

LESZCZ. "Dziś i Jutro", nr 14. - I. MERZ: Zwycięstwo narodowej muzyki. "Tryb. Ludu", nr 63. - A. PAWLIKOWSKI. "Nowa Kult.", nr 13 - J. PŁAŻEWSKI. "Życie liter.", nr 5.

4 75 - l e c i e T e a t r u P o l s k i e g o w P o z n a n i u. W Muzeum Narodowym w Poznaniu otwarto wystawę poświęconą historii teatru. Z racji jubileuszu przygotowano dwie premiery: A. Fredro: Zemsta, reż. J. Zegalski, scenogr. J. Kosiński i K. Treniew: Lubow Jarowaja, tłum. S. Marczak-Oborski, reż. T. Muskat, scenogr. T. Kantor.

10 Uchwała nr 192 Rady Ministrów
z dnia 10 marca 1951 w sprawie
ustanowienia państwowych nagród
za osiągnięcia w dziedzinie postę-
pku technicznego nauki i sztuki
oraz trybów ich przyznawania.

§1 Uchwałą stwierdza: "Nagrody corocznie przyznawać będzie
Prezydium Rządu w dniu Święta Odrodzenia 22 VII za cało-
kształt pracy naukowej, realizacji postępu technicznego
i działalności artystycznej lub za najwybitniejsze osiągnięcia
w tych dziedzinach. §2 - "Nagrody przyznaje się na
podstawie umotywowanych wniosków postawionych przez Ko-
mitet Państwowych Nagród Przewodniczący Komisji Planowania

26/51 a)

Gospodarczego oraz Ministerowie Szkół Wyższych i Nauki, Kultury i Sztuki, Zdrowia oraz Komitet Architektury i Urbanistyki - mogą ponadto zgłaszać do Prezydium Rządu własne wnioski o przyznanie nagród." §3 - "Nagrody są indywidualne i nie podzielne; mogą również być przyznawane za osiągnięcia zespołowe. W tym przypadku wysokość poszczególnych nagród dla każdego członka zespołu określi Prezydium Rządu." §4 - "Nagrody są trzy-stopniowe; ilość nagród każdego stopnia w każdej dziedzinie nauki, postępu technicznego i sztuki określa Prezydium Rządu". §5 - "Nagrody naukowe mogą być przyznawane w zakresie wszystkich dyscyplin naukowych". §6 - Nagrody za osiągnięcia w dziedzinie postępu technicznego mogą być przyznawane za prace naukowe, techniczne lub osiągnięcia praktyczne", §7 - "Nagrody artystyczne mogą być przyznawane we wszystkich dziedzinach sztuki". §8 - Ustala się wysokość nagród poszczególnych stopni jak następuje: I - 25.000,- ;
II - 20.000,- ;
III - 10.000,- ;

zupelnieniem powyższego była „Monitor Pol”, A-51 poz. 675.

Uchwała nr 194 Rady Ministrów

z 10 marca w sprawie powołania oraz zakresu działania Komitetu Państwowych Nagród za osiągnięcia w dziedzinie nauki i postępu technicznego i sztuki. § 1 Uchwały ogłasza 9-

" Powołuje się Komitet Państwowych Nagród za osiągnięcia w dziedzinie nauki, postępu technicznego i sztuki z siedzibą w Warszawie, zwany w dalszym ciągu Komitetem, jako organ wykonawczy dla Prezydium Rządu w zakresie przyznawania Nagród Państwowych". §2 - " W skład Komitetu wchodzi: przewodniczący, zastępca do spraw nagród w dziedzinie nauki, zastępca do spraw nagród za osiągnięcia w dziedzinie postępu technicznego, zastępca do spraw nagród w dziedzinie sztuki, członkowie powołani spośród wybitnych działaczy społecznych, członkowie reprezentujący poszczególne dziedziny nauki, techniki i sztuki.

„Monitor Pol”, A-51 poz. 676.

27/51 11 75 - i e c i e i s t n i e n i a T o w a r z y s t w a
N a u k o w e g o w T o r u n i u. O d b y ł o s i ę u r o c z y s t e
w a l n e z e b r a n i e T o w a r z y s t w a, n a k t 6 r y m r e f e r a t o d z i a ł a ł n o ś c i
T o w a r z y s t w a w y g ł o s i ł j e g o s e k r e t a r z - R. G a l 6 n. 46

← 11 W N o w e j H u c i e o t w a r t o p i e r w s z e
s t a ł e k i n o. 47

- 16 Ludzie z za rzeki Lesława Bartel-
s k i e g o. P o w i e ś ć o t e m a t y c e w i e j s k i e j u z y s k a ł a N a g r o d ę
P a ń s t w o w ą I I I s t o p n i a z a r o k 1 9 5 1 o r a z I I n a g r o d ę n a k o n k u r s i e
M i n i s t e r s t w a K u l t u r y i S z t u k i. R e c e n z e n c i p o d k r e ś l a l i j e j p o l i -
t y c z n ą d o j r z a ł o ś ć, w ł a ś c i w e z r o z u m i e n i e p r z e m i a n z a c h o d z ą c y c h
w 3 y c i u s p o ł e c z n y m w s p 6 ł c z e s n e j w s i i r o l i P a r t i i w t y c h p r z e -
o b r a 3 e n i a c h. Z a r z u c a n o n a t o m i a s t a u t o r o w i z b y t s z k i c o w e p o t r a k -
t o w a n i e p o s t a c i d r u g o p l a n o w y c h i s c h e m a t y z m w k s z t a ł t o w a n i u
3 y c i a o s 6 b i s t e g o b o h a t e r 6 w.

L. GOLINSKI: Powieść o wsi. "Tryb. Ludu", nr 296. - A. LAM:
Powieść o walce klasowej na wsi. "Życie liter.", nr 16. -
K. LEŚNIEWSKA: O wspólny siew. "Wieś", nr 35. - W. MACH. "Nowa
Kult.", nr 27 - E. NIZIURSKI. "Twórcz." 1952 nr 1 s. 137 - 139. -
Z. ŻABICKI: Powieść o walce z kułactwem. "Polonist." 1952 nr
1 s. 51 - 52. 48

- 18 S p e c j a l n y n u m e r / 1 1 / " N o w e j K u l -
t u r y " p o ś w i ę c o n y r o c z n i c y K o m u n y
P a r y s k i e j. N a n u m e r z ł o 3 y ł y s i ę a r t y k u ł y: J. P i 6 r k o w -
s k i e g o: Na barykadach Komuny, L. P r z e m s k i e g o: Jarosław Dąbrow-
s k i, Z. M o d z e l e w s k i e g o: Udział Polski w Komunie, S. T r e u g u t t a:
Bohaterski generał Komuny, J. G u r a n o w s k i e g o: Historia Komuny,
W. S m 6 ł s k i e g o: Poezja Komuny, o r a z w i e r s z e: W. B r o n i e w s k i e g o:
f r a g m e n t y Komuny Paryskiej, J. L. I w i n i u k a: Wspomnienie o
Wielkiej Komunie i t ł u m a c z e n i a z f r a n c u s k i e g o: L. M i c h e l: Ta-
niec granatów, Na porażce rewolucji / t ł u m. A. S a n d a u e r i K.
D r e z d n e r /, E. P o t t i e r: Komuna przeszła tedy / t ł u m. A. K o s k o /,
J. B. C l e m e n t: Krwawa niedziela / t ł u m. A. S a n d a u e r /. 49

- 18 Z a g a d n i e n i a o ś w i a t y, s z k o l e n i a
z a w o d o w e g o, n a u k i, k u l t u r y i

sztuki na sejmowej komisji planowania gospodarczego. W planie gospodarczym i budżecie na rok 1951 przeznaczano na te cele 14% ogólnych wydatków. Zaplanowano oddanie do użytku 412 nowych szkół podstawowych i 25 średnich ogólnokształcących, uruchomienie 4 wyższych szkół ekonomicznych i 9 wieczorowych szkół inżynierskich. Plan przewidywał wzrost ilości bibliotek o 15% i produkcji wydawniczej o 17%. Planowano powstanie 48 nowych domów kultury, około 2 000 nowych świetlic, wzrost liczby radiofonizowanych gromad wiejskich o 24% i wzrost ilości przedstawień o 15%.

Pełny tekst ustawy podaje "Dz. Ustaw", nr 14, poz. 145.

5044

- ← 18 Powstanie dodatku literackiego "Nowy tor" do Gazety Pomorskiej. Pierwszy numer zawierał m.in. artykuły dr J. Piechowkiego i A.J. Markiewicza, wiersz K.J. Hoffmana, opowiadania S. Mędelskiego i Cz. Czerniawskiego, fragment słuchowiska radiowego o Marcie Kasprzaku S. Stampfla oraz kronikę wydarzeń kulturalnych.
- ok. 18 Powstanie Związku Przemysłu Graficznego, Prasy i Wydawnictw w wyniku połączenia Związku Zawodowego Dziennikarzy oraz Związku Zawodowego Pracowników Przemysłu Poligraficznego. Zagadnieniami twórczej pracy dziennikarzy zajmowało się Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich.
- 18 - 22 ^{Naukowy} ~~Zjazd~~ ^{yczej} ~~Młodzi~~ ~~Polonistów~~ poświęcony problematyce romantyzmu obradował we Wrocławiu. Na program ^{zorganizowanego przez JBL i Lwiz, zech. kół Polonii styczniowych} Zjazdu ~~złożyły~~ się następujące referaty: S. Kuszewski, H. Olszewski, J. Trznadel /U. Wr./: Mickiewicz w "Trybunie Ludów", J. Maciejewski, Z. Żabicki /U. Ł./: Poprzednicy romantycznego przełomu, M. Dziewisz, S. Kaszyński, Z. Macużanka, Z. Szprokoff /U. Ł./: Walka romantyków z klasykami, H. Kirchner, R. Przybylski, J. Siekiera /U. W./: Postępowe oblicze wczesnego romantyzmu, K. Leśniewska, A. Wiłkowska, M. Pieczyński /U. W./: Próba interpretacji "Pana Tadeusza". Wyniki zjazdu podsumował referat S. Żółkiewskiego: O polskim romantyzmie.

51

52

Omawiając znaczenie zjazdu S. Sandler w artykule zamieszczonym w "Nowej Kulturze" pisał: "Najznamienitszą cechą zjazdu była zaawansowana dojrzałość ideowa uczestników, głębokie wchłonięcie przez nich nowego doświadczenia społecznego, świadomość podniesienia się w Polsce walki klasowej na wyższy etap, zrozumienie konieczności nowej oceny naszej tradycji kulturalnej". Inni sprawozdawcy podkreślali szczególnie osiągnięcia zjazdu na polu naukowej pracy zespołowej - "Uderza kolektywność pracy, ^{Tej} planowość i skoordynowanie" /J. Skórnicki/.

Sprawozdania: "Dziś i Jutro", nr 15. - "Nowa Kult.", nr 11. - ^{A.LAM; Nowy obraz polskiej literatury romantycznej.} "Po prostu", nr 14. - "Życie liter.", nr 6. - S. SANDLER: Problemy romantyzmu na zjeździe młodzieży polonistycznej. "Nowa Kult.", nr 15. - S. Sandler. "Pam. liter.", R. 42. z. 1 - 2. s. 339⁻³⁴⁴ - J. SKÓRNICKI: "Życie liter.", nr 6. - J. TRZNADEL. "Zeszyty Wrocł.", nr 1. s. 213⁻²¹⁹ - J. WOŹNIAKOWSKI: O romantyzmie, realizmie i metodzie. "Tyg. powsz.", nr 18. - K. WYKA. "Życie liter.", nr 5.

Referaty: H. KIRCHNER, R. PRZYBYLSKI, J. SIEKIERA: Postępowe oblicze wczesnego romantyzmu. "Życie liter.", nr 9. - K. LEŚNIEWSKA, A. WIŁKOWSKA, M. PIECZYŃSKI: O "Panu Tadeuszu" Mickiewicza. "Wieś", nr 18. - S. ŻÓŁKIEWSKI: O polskim romantyzmie. "Wieś", nr 17 [*fragm. podmurowania wyzików Zjazdu*]. 46
53

25 Konkurs na sztukę dla teatru
lalek, ogłoszony przez ministerstwo Kultury i Sztuki w
kwietniu 1950 r. Pierwszej nagrody sąd konkursowy nie przyznał.
II nagrody otrzymali:

M. Kownacka za Wawrzyńcowy sąd oraz

W. Jerema i K. Filipowicz za sztukę Nowy Guliwer.

Ponadto nagrodzono adaptację bajki Andersena Brzydkie kaczątko
pióra K. Jeżewskiej i opracowanie baśni ludowej Dwie Marysie

dokonane przez J. Korczakowską.

547

25 A p e l m ł o d z i e ż y N o w e j H u t y d o a r t y s t ó w. Na łamach "Nowej Kultury" ukazał się list młodych robotników Nowej Huty wzywający wszystkich pracowników kultury i sztuki, aby przyjeżdżali do budującego się miasta. Redakcja gorąco ten apel poparła: "Nowa Huta i jej młodzi budowniczy nie mają zapewnionej do dnia dzisiejszego właściwej rozrywki kulturalnej. Ministerstwo Kultury i Sztuki winno pomyśleć o planie pracy kulturalnej w Nowej Hucie, potężnym ośrodku nie tylko budownictwa, lecz także wychowania młodzieży".

48
55

III - 1 IV Z j a z d m ł o d y c h p i s a r z y w N i e b o r o w i e. Obrady zjazdu otworzył sekretarz generalny ZLP - J. Putrament. Następnie redaktor naczelny "Nowej Kultury" P. Hofman wygłosił referat omawiający teoretyczne i praktyczne konsekwencje przeniesienia uchwał VI Plenum KC PZPR na teren literatury. M. Kierczyńska mówiła o twórczych osiągnięciach literatury radzieckiej /O literaturze radzieckiej idącej do komunizmu/. Prócz tego na program zjazdu złożyły się następujące referaty: T. Drewnowski, M. Janion, M. Żmigrodzka: Literatura polska w służbie narodu i postępu, A. Braun i R. Matuszewski: Twórczość najmłodszych pisarzy, A. Słucki: Start młodego pisarza, W. Woroszyński: W walce o literaturę Polski Ludowej. Dyskusja skoncentrowała się głównie wokół programowego referatu W. Woroszyńskiego, który stwierdzał m. in.: "Literatura, którą tworzymy winna jak najszybciej zgłębić proces kształtowania się narodu socjalistycznego /.../ realizm socjalistyczny odzwierciedlając zgodnie z światopoglądem marksistowsko-leninowskim rzeczywiste procesy życiowe musi pokazywać walkę nowego rozwijającego się ze starym obumierającym". W. Woroszyński

szylski wskazywał na konieczność politycznego zaangażowania się literatury - "Literatura nie może pozostawać poza życiem, poza walką", oraz stwierdzał, że nosicielem nowych wartości ideowych winien być "bohater pozytywny".

Właśnie "bohatera pozytywnego" współczesnych powieści zaatakowali w dyskusji krytycy krakowscy A. Kijowski i L. Flaszen. Zarzucali oni postaciom zbytnią deklaratywność i schematyzm psychologiczny, zwracali uwagę na "czarno-białą" metodę po-działu bohaterów.

Obok problemów teoretycznych na zjeździe omawiano również sprawy organizacyjne kół młodych pisarzy, podkreślano ich wartość wychowawczą.

Obrady podsumował T. Borowski, stwierdzając m. in.: "Czterodniowe obrady, namiętne, żarliwe dyskusje ideologiczne i warsztatowe powiedziały nam o tym, że wchodzący do literatury pisarze pragną gruntowniej opanować nie tylko warsztat twórczy, lecz również łakną solidnej wiedzy teoretycznej".

Referaty: T. DREWNOWSKI, M. JANION, M. ŻMIGRODZKA, A. WASILIEWSKI: Literatura polska w służbie pokoju i postępu. "Wieś", nr 15 i 16. - A. SŁUCKI: Start młodego pisarza. "Po prostu", nr 15. - W. WOROSZYLSKI: W walce o literaturę Polski Ludowej. "Twórcz.", z. 5 s. 106 - 132.

Sprawozdania i artykuły: "Dziś i Jutro", nr 19. - "Życie Warsz.", nr 86, 91. - T. BOROWSKI: Praca młodego pisarza. "Nowa Kult.", nr 13. - L. BAKUŁA: Praca wśród przyszłych kadr. "Wieś", nr 16.

1 IV odbył się w Domu Literatury w Warszawie poranek autorski młodych poetów, uczestników zjazdu w Nieborowie.

KWIECIEŃ

- 3 Umowa o współpracy kulturalnej między Rzeczpospolitą Polską a Chińską Republiką Ludową została podpisana w Warszawie.
 | "Dz. Ustaw", nr 14 poz. 84. 590
- ← 3 Konkurs "Dziennika Zachodniego" na ocenę powieści Aleksandra Jackiewicza Jan bez ziemi. Konkurs dotyczył powieści drukowanej w odcinkach w "Dzienniku Zachodnim". Jury złożone z przedstawicieli Rady Okręgowej Związku Zawodowego Górników, ZLP i Wojewódzkiego Domu Kultury w Katowicach zakwalifikowało do oceny 24 prace. I nagrodę otrzymał R. Krąjczak, górnik kopalni "Rymer"/Dobczyce/. 58
- 8 Konkurs na sztukę dla Teatru Młodego. Wiadza ogłoszony przez ministerstwo Kultury i Sztuki 13 VI 1950. Jury nie przyznało pierwszej nagrody. II nagrodę otrzymała J. Chamiec za sztukę Rebelia góralska III równorzędne nagrody: H. Januszewska za sztukę Nawojka M. Serkowska i B. Ostromecki za sztukę Rośnie młoda Warszawa, N. Rolleczek za sztukę Badź dzielny i wytrwaj. 59
- 8 Nagroda Gdańska za rok 1951 w dziedzinie literatury przyznana została działaczowi kulturalno-oświatowemu - Franciszkowi Sędzickiemu. 60
- 8 Wystawa poświęcona życiu i twórczości Juliusza Słowackiego otwarta została w Muzeum Narodowym w Poznaniu. Była to wystawa objazdowa odwiedzająca w ciągu roku większe miasta - 27 V otwarto ją w Toruniu, 29 VII - w Szczecinie, 19 VII - w Lublinie. 58
- 14 Pierwszy numer dodatku kulturalnego "Widnokraj" do "Gazety Poznańskiej". W dodatku znajdował się stały dział "Kronika kulturalna Wielkopolski" i na ostatniej stronie kolumna satyryczna. Zamieszczali w nim swoje utwory i artykuły m. in. 61

E. Naganowski, H. Rospendowski, T. Kraszewski. "Widnokrąg" ukazywał się najpierw w soboty, a od 24 VI w niedziele.

62 ~~51~~

15 Powstanie dodatku kulturalnego "Nowy Tor" do "Gazety Pomorskiej" ~~50~~

16 Narada aktorów teatrów stołecznych, poświęcona omówieniu zadań teatru polskiego w narodowym froncie walki o pokój i realizację Planu 6-letniego, zwołana z inicjatywy KC PZPR odbyła się w Warszawie. Przemówienie wygłosił wiceminister Kultury i Sztuki W. Sokorski, podkreślając m. in. "konieczność wydobycia z naszej przeszłości narodowej rodowodu sztuki socjalistycznej, konieczność walki z formalizmem i kosmopolityzmem". "Teatr powinien ukazywać problemy nurtujące dzisiejszą rzeczywistość i jej największe konflikty" - stwierdził na zakończenie. *(Zycie Warszawy nr 32)*

W dyskusji, która wywiązała się po referacie zabierał głos m. in. A. Zelwerowicz - mówił on o roli, jaką w nowym teatrze może spełnić świadomy swych zadań aktor.

54
63

21 Ostatnie ognie Stanisława Zielińskiego. Powieść. Cz. I. Książka uzyskała II nagrodę na konkursie ministerstwa Kultury i Sztuki.

Ostatnie ognie określano jako powieść polityczną. Jest to historia różnych dróg powrotu do kraju Polaków z zagranicy.

M. Janion zwróciła uwagę na związek książki ze słynnym procesem politycznym płk. Doboszyńskiego. Zarzuty recenzentów dotyczyły przede wszystkim formy powieści. A. Kijowski pisał:

"Zasadniczą mądrą i słuszną koncepcję powieści rozkładają złośliwe bakterie nieistotnych szczegółów /.../ Zawodzi często pisarza naskórkowa uroda zdarzeń i ludzi". L. Goliński

zaś tak sformułował swoje uwagi krytyczne: "Książka tkwi jeszcze w ekspresjonizmie, gubi się w przedwojennych smaczkach literackich, z lubością oddaje się psychologizowaniu".

Cz. II powieści zob. poz. /53.

H. BEREZA: Drugi etap walki o nową prozę. "Wieś", nr 30. - L. GOLIŃSKI. "Tryb. Ludu", nr 233. - L. GRZENIEWSKI. "Twórcz.", z. 9 s. 164 - 169. - M. JANION. "Wieś", nr 33. - A. KIJOWSKI: Drogi i manowce. "Życie liter.", nr 24. - W. MACH. "Nowa Kult.", nr 36. 64

← 22 Życie literackie na Pomorzu. W "Gazecie pomorskiej" ukazały się dwa artykuły / A. Kowalkowskiego i S. Mędelskiego poświęcone problemom życia literackiego na Pomorzu. Artykuły te zawierały również dane historyczne: A. Kowalkowski i M. Turwid wydawali w latach 1947-48 miesięcznik literacki "Arkona", pismo nie znalazło jednak współpracowników i ^{wkrótce} upadło. Z następną inicjatywą ożywienia środowiska literackiego wystąpił w 1948 Zarząd Miejski w Bydgoszczy ogłaszając konkurs na utwór literacki tematycznie związany z Bydgoszczą. Spotkał się on jednak z nikłym zainteresowaniem, Jury, które zebrało się w 1950 roku nie przyznało pierwszych ~~trzech~~ nagród. 8 uczestników konkursu otrzymało nagrody pocieszenia. W 1950 zorganizowano Koło Młodych przy Pomorskim Oddziale ZLP. Koło to mimo wysiłków opiekuna, Władysława Dunarowskiego, nie potrafiło wytworzyć sobie właściwych form pracy twórczej i organizacyjnej. Oddział Pomorski ZLP liczył 12 członków i 12 kandydatów. 65

25 Nagrodę Pen-Clubu w wysokości 3 000 zł za całokształt pracy przekładowej otrzymał Wacław Rogowicz. 64

28 Siedemdziesiąt pięć lat do pięćdziesiąt lat pracy scenicznej Ludwika Sol- 66

s k i e g o. W Teatrze im. J. Słowackiego w Krakowie odbył się uroczysty jubileusz, na którym przemawiał minister Kultury i Sztuki S. Dybowski. Jubilat wystąpił w tytułowej roli sztuki J. T. Dybowskiego Kościuszkę w Berville.

29 K o ł o M ł o d y c h P i s a r z y powstało przy Szcze-
cińskim Oddziale ZLP. Patronat nad kołem liczącym 15 członków
objęli pisarze - J. Andrzejewski i W. Wirpsza.

MAJ

3 - 15 D n i O ś w i a t y, K s i ą ż k i i P r a s y.

21 IV powołano naczelny komitet obywatelski Dni Oświaty,
Książki i Prasy, na którego czele stanął Premier Rządu Józef
Cyrankiewicz. We wszystkich miastach wojewódzkich i powiatio-
wych odbywały się kiermasze książkowe i spotkania z literata-

mi, zorganizowano wiele wystaw książki. W Bibliotece Narodowej w Warszawie otwarto m. in. wytwórnię pt. Książka w walce o postęp, pokój i socjalizm.

W pierwszym dniu kiermaszu w Warszawie sprzedano 50 000 książek.

- 6 Zmarł w Poznaniu Józef Rączkowski /ur. 1885/, dziennikarz i literat poznański. W latach 1914 - 1924 był redaktorem naczelnym organu PSL "Piast", w tym czasie należał do najbliższych współpracowników W. Witosa. Po 1924 r. wycofał się z życia politycznego i zajmował działalnością dziennikarską, literacką i społeczną. Był m. in. autorem następujących utworów dramatycznych: Polityka i miłość, Nad polskim morzem, Wóz Drzymały.

- 13 Prapremiera sztuki Grzech Stefana Żeromskiego w Teatrze Kameralnym w Warszawie. Oprac.: L. Kruczkowski, insc.: B. Korzeniewski, scenogr.: Z. Strzelecki.

Przedstawienie zostało odznaczone nagrodą państwową II stopnia. Na 170 przedstawieniach oglądało je 69 457 widzów. Inscevizacja warszawska została powtórzona w Kaliszu /28 VIII reż. Orsza-Łukaszewicz, scenogr. Z. Strzelecki/ i w Kielcach /14 XII reż. Orsza-Łukaszewicz, scenogr. Z. Strzelecki/.

Warszawskie przedstawienie Grzechu brało udział w I Międzynarodowym Festiwalu Sztuki Dramatycznej w Paryżu w 1954 r.

5 VIII dokonano adaptacji filmowej III aktu sztuki. Był to jeden z pierwszych w Polsce dokumentów filmowych przedstawienia teatralnego.

Pierwsze wydanie, niepublikowanego dotąd nigdy, dramatu S. Żeromskiego ukazało się w 1950 r. - Grzech. Dramat w 5 aktach.

/B. m. w./ /15 VII/ 1950 "Czytelnik". Pisma. Pod red. St. Pigoń. T. 22.

Tekst opracowany przez L. Kruczkowskiego ukazał się w następującym wydaniu - Grzech. Dramat w 4 aktach. W oprac. L. Kruczkowskiego. Warszawa 12 VII 1951 "Czytelnik".

Przedstawienie w Teatrze Kameralnym wywołało bardzo żywą reakcję prasy. Główny nurt dyskusji koncentrował się wokół faktu dopisania IV aktu dramatu przez L. Kruczkowskiego. J. A. Szczyński pisał w "Trybunie Ludu": "Praca dwu ludzi teatru nad świetnym, ale nieoszlifowanym brylantem Grzechu pełna pietyzmu i troski o słowo autora umiała być stanowcza i twórcza we wszystkim co potrzebne było dla oczyszczenia sztuki z niepotrzebnych naleciałości, chropowatości, zgrubień /.../ pozostawiono wszystko co w tekście Żeromskiego ważne, włączono do akcji cały ocalały urywek ostatniego aktu /.../ Równocześnie usunął Kruczkowski bez skrępowań cały pierwotny IV akt sztuki". Inne stanowisko w tej sprawie reprezentowała M. Dąbrowska. W referacie wygłoszonym na zebraniu Sekcji Dramatu Oddziału Warszawskiego ZLP w dniu 4 XII mówiła: "Interpretacja dzieł literackich według najrozmaitszych kluczy krytycznych jest rzeczą z dawna znaną i praktykowaną. Również domyślanie się, co autor chciał powiedzieć między wierszami, należy do repertuaru krytyki czy historii literatury /.../ Mało dotychczas zbadaną jest tradycja, aby ktoś tekst danego dzieła, zwłaszcza dzieła pisarza wielkiego, po prostu zmieniał na modłę tego, co sam w nim między wierszami przeczytał, dostrzegł, albo lepiej potrafił wyrazić". Zarzuty Dąbrowskiej dotyczyły przede wszystkim wydania książkowego sztuki. Odpowiedział na nie autor opracowania, stwierdzając m. in.: "Prawdziwy, żywy, nie pedantyczny i formalny pietyzm polega na wydobyciu z dzieła wszyst-

kiego, co może zabrzmieć żywo, mocno i współcześnie, złagodzeniu zaś i usunięciu wszystkiego co może brzmiałoby lichy, anachronicznie, konwencjonalnie".

Inne recenzje podkreślały walory opracowania reżyserskiego i świetnych kreacji aktorskich /m. in. jedna z ostatnich ról A. Żelwerowicza - Jaskrowicz/. Szczególnie dokładną analizę przedstawienia przeprowadził S. W. Balicki - "Kruczkowski sięgając swymi ingerencjami w całość tekstu Żeromskiego, zaosttrzając wymowę niektórych dialogów czy scen, ustalając i precyzując charaktery głównych postaci nie tylko spieszył z pomocą dramaturgiczną nieporadnemu jeszcze debiutantowi. Równocześnie rewindykował dla współczesnego widza pasję buntu Żeromskiego /.../ Opuszczenie IV aktu, dramaturgicznie bardzo słabego zresztą, ale ideowo i psychologicznie ważnego ogniwa w konstrukcji dramatu umniejsza prawdę ostatniego aktu". 25 VI odbyła się w lokalu SPATIF w Warszawie publiczna dyskusja nad inscenizacją Grzechu w Teatrze Kameralnym.

S. BALICKI: Żeromski w teatrach warszawskich. "Nowa Kult.", nr 36. - S. TREUGUTT. "Twórcz.", z. 7 s. 173 - 180. - M. DĄBROWSKA: O nowej wersji "Grzechu" Żeromskiego. "Nowa Kult.", nr 51. - L. KRUCZKOWSKI: O pietyzm bez pedanterii. "Nowa Kult.", nr 51.

16 U r o c z y s t e z e b r a n i e P e n - C l u b u
p o ś w i ę c o n e u c z c z e n i u 4 0 r o c z n i -
c y ś m i e r c i L w a T o ł s t o j a . Zostały wy-
głoszone następujące referaty: M. Dąbrowska: Polacy w twór-
czości L. Tołstoja, W. Rogowicz: Zmartwychwstanie, R. Karst:
Światopogląd L. Tołstoja.

17 K o n k u r s n a s ł u c h o w i s k o l u b o p o -
w i a d a n i e z w i ą z a n e t e m a t y c z n i e

z zagadnieniem Planu 6-letniego i przemianami społeczno-gospodarczymi w południowym regionie kraju ogłoszony przez Krakowską Rozgłośnię Polskiego Radia we wrześniu 1950 r. Jury w składzie: S. Otwinowski, A. Polewka, J. Bujański, J. Łabuz, Z. Leśnodorski i W. Błachut nie przyznało I nagrody.

II /równorzędne/ nagrody otrzymali: J. Bieńko za opowiadanie Jej pierwszy list i Kitowska-Żmichowska za opowiadanie Światło na zaporze

cztery III nagrody przyznano: J. Lovellowi za Marzenie trwa, T. Robakowi za Ziemniaki, O. Terleckiemu za Decyzje, S. Słupek za Maszyny.

20 Konferencja Instytutu Badań Literackich w Nieborowie poświęcona zagadnieniom teoretyczno-literackim związanym z pracami J. Stalina O językoznawstwie. Profesor Uniwersytetu Moskiewskiego Fiodor Michajłowicz Gołowieczenko wygłosił trzy prelekcje: Lenin i Stalin o sztuce i literaturze, O mistrzostwie literackim z punktu widzenia marksizmu-leninizmu i Poglądy estetyczne Bielińskiego. Po prelekcjach odbywały się posiedzenia seminaryjne.

20 Pokaz niemieckiego filmu Die Sonnenbrucks w kinie "Moskwa" w Warszawie. Scenariusz filmu wg sztuki L. Kruczkowskiego Niemcy opracowali: L. Kruczkowski i K. Maetzig. Reż. G. Klaren.

21 Koło Młodych Pisarzy powstało przy Oddziale Łódzkim ZLP. Koło liczyło około 300 członków, przeważnie pochodzenia robotniczego.

← (29) Zebranie Komitetu Współpracy Kulturalnej z Zagranicą. Odbyło się konstytuujące zebranie Komitetu Współpracy z Zagranicą, na którym dokonano wyboru nowego prezydium; przewodniczącym został Leon Kruczkowski.

CZERWIEC

- 3 Prapremiera Madremu biada, komedii w 4 aktach, Aleksandra Gribojedowa w Teatrze Polskim w Warszawie. Tłum. J. Tuwim, insc. i reż. B. Dąbrowski, scenogr. O. Axer.

Premiery oczekiwano z dużym zainteresowaniem i anonsowano ją przedtem kilkakrotnie w prasie. Recenzje podkreślały, że dzieło jednego z najwybitniejszych pisarzy rosyjskich po raz pierwszy zostaje udostępnione widzowi polskiemu w świetnym przekładzie J. Tuwima. Walorami i wadami przekładu zajął się szczegółowo A. Sandauer: "W wersyfikacji swego przekładu stosuje Tuwim obficie asonans, w stylu wyrażenia, które zyskały prawo obywatelstwa znacznie później /.../ Waga nazwisk oryginału i przekładu sprawiła, że zastosowaliśmy kryteria ostrzejsze niż zazwyczaj. Toteż pragniemy zaznaczyć, że mimo przytoczonych potknięć, uważamy przekład Tuwima za jedno z najcelniejszych osiągnięć literatury powojennej w dziedzinie przekładu poetyckiego".

J. POMIANOWSKI. "Nowa Kult.", nr 25. - A. SANDAUER: Z okazji tuwimowskiego przekładu "Madremu biada". "Życie liter.", nr 22. - JASZCZ /J. A. SZCZEPAŃSKI/. "Tryb. Ludu", nr 158.

789

- 6 Wielka próba - Anny Kowalskiej. Akcja opowiadania toczy się na Ziemiach Odzyskanych, tuż po zakończeniu wojny. Recenzje zarzucały jej nadmierne przeciążenie problematyką, z konieczności w związku z tym mało pogłębioną. L. Flaszen wyliczał takie zagadnienia poruszane w książce: rehabilitacja inwalidów, awans społeczny, rola pracy i współzawodnictwa w wychowaniu, upowszechnienie oświaty i kultury, asymilacja ziem odzys-

kanych. Ponadto zarzucano utworowi bezkonfliktowość. Jako istotną wartość opowiadania wysunął L. Flaszen fakt wprowadzenia do literatury problematyki Ziemi Zachodnich.

Opowiadanie zostało odznaczone Państwową Nagrodą III stopnia.

L. FLASZEN: Współczesność w okruchach. "Nowa Kult.", nr 38. - M. KOLIBA /L. SOBIERAJSKI/. "Twórcz.", z. 11 s. 167 - 169. - H. ZAWORSKA: Udana próba. "Wieś", nr 31. 49 ~~70~~

← 9 - 10 Walne Zebranie Polskiego Towarzystwa Filologicznego. W auli Uniwersytetu Warszawskiego obradowało Walne Zgromadzenie Polskiego Towarzystwa Filologicznego. Wygłoszone zostały m.in. następujące referaty: prof. dr B. Biliński Realizm w literaturze antycznej, prof. dr T. Sinko Ezop jako przedstawiciel chłopskiego rozumu w literaturze greckiej. 80

10 Nagrody im. W. Pietrzaka w dziedzinie literatury stowarzyszenie "Pax" przyznało A. Gołubiewowi i Z. Kubiakowi /Nagroda Młodych/. 78
81

10 Nagrody za twórczość dla dzieci i młodzieży. Prezes Rady Ministrów ustanowił 2 nagrody - za twórczość artystyczną dla dzieci i dla młodzieży. 27 VI nagrodę literacką w wysokości 8 000 zł za twórczość dla dzieci i młodzieży na rok 1951 otrzymała H. Bobińska. 78
82

20 Literatura na przełomie - Ryszarda Matuszewskiego. Zbiór artykułów i recenzji publikowanych w latach 1949 - 1951 w czasopismach "Kuźnica" i "Nowa Kultura".

Książka została nagrodzona Państwową Nagrodą III stopnia w 1951 r. Recenzje podkreślały wszechstronność zainteresowań krytycznych Matuszewskiego oraz historyczno-literacką wartość przeprowadzanych przez niego analiz: "Prace te omawiając współczesną literaturę polską spełniają zadanie czułego i niezawodnego miernika rozwoju kultury socjalistycznej w Polsce" /M. Puchalska/.

Z. GREŃ: Krytyka na przełomie. "Życie liter.", nr 23. - H. KIRCHNER. "Wieś", nr 48. - M. PUCHALSKA. "Pam. liter.",

R. 42 z. 3/4 s. 1149 - 1152. - A. WASILEWSKI. "Nowa Kult.",
nr 47. - Z. ŻABICKI. "Polonist.", nr 5 s. 56 - 58.

73
83

- 21 Początek opowieści - Mariana
Brandysa - reportaż literacki z Nowej Huty. Książka
wzbudziła duże zainteresowanie krytyki i wywołała próby sfor-
mułowania zasad poetyki reportażu literackiego. L. Flaszen
jako ~~cechę~~ reportażu wysuwał "ilustracyjny" charakter pojawia-
jących się w nim ludzi, Breza uznał tę cechę właśnie za wadę
książki Brandysa. Schematyzm postaci atakował ^{także} M. Pieczyński.
Wszystkie recenzje podkreślały jednak ^{aktualne, polityczne} znaczenie książki: "Po-
czątek opowieści jest to książka głęboko ludzka, optymistyczna,
przepojona romantyzmem socjalistycznego budownictwa" /G. Łaso-
ta/. L. Flaszen zakończył swój artykuł następująco: "Książka
Brandysa zawiera to, co o Nowej Hucie powinien wiedzieć każdy.
Nie wchodzi w szczegóły, lecz wprowadza w zagadnienia i dzięki
temu dobrze spełnia funkcję rzetelnego reportażu - informuje".

L. FLASZEN. "Życie liter.", nr 17. - G. ŁASOTA. "Nowa
Kult.", nr 32. - M. PIECZYŃSKI. "Wieś", nr 40. - H. BREZA.
"Twórcz." 1952 z. 5 s. 211 - 215.

84 74

Powołanie członków Komitetu Nagród Państwowych.

- ← (23) Prezes Rady Ministrów powołał 72 członków Komitetu Nagród
Państwowych. Przewodniczącym Komitetu został prof. dr J. Dem-
bowski, zastępcami: inż. S. Bartoszewicz, red. P. Hoffman, L. Krucz-
kowski, prof. dr S. Kulczyński, prof. A. Zelwerowicz.

85

41/91A. 46
no 25

S p ó r o r e a l i z m M e l a n i i K i e r c z y ń s k i
k i e j . S z k i ę k r y t y c z n e . Z b i ó r z a w i e r a ł r o z p r a w y d r u k o w a n e w
r ó ż n y c h c z a s o p i s m a c h p o l s k i c h w l a t a c h 1 9 4 6 - 1 9 5 0 . Z n a l a z k y s i ę
w ś r ó d n i c h a r t y k u ł y p o ś w i ę c o n e o m a w i a n i u p o s z c z e g ó l n y c h p o z y c j i
w y d a w n i c z y c h o r a z e s s e y e p o d e j m u j ą c e t ę m a t y z z a k r e s u t e o r i i
l i t e r a t u r y i e s t e t y k i . K r y t y c y o m a w i a j ą c y k s i ą ż k ę w ś r ó d w i e l u
j e j z a e t n a p l a n p i e r w s z y w y s u w a l i z a a n g a ż o w a n i e p o l i t y c z n e
a u t o r k i - "... J e ś l i p o s t a w i ć s o b i e p y t a n i e , j a k a c e c h a k r y t y k i
K i e r c z y ń s k i e j r z u c a s i ę n a j m o c n i e j w o c z y - t o t r z e b a n a p i e r w -
s z y m m i e j s c u w y m i e n i ć p a r t y j n o ś ć . P a r t y j n o ś ć k r y t y k i K i e r c z y ń -
s k i e j p o j a w i a s i ę p r z e d e w s z y s t k i m w d w ó c h z a g a d n i e n i a c h . P o
p i e r w s z e j e s t t o s p r a w a s t a ł e j w e r y f i k a c j i d z i e ł a l i t e r a c k i e g o
z p u n k t e m w i d z e n i a z a s a d n i c z e g o d l a s z t u k i p o d z i a ł u n a k i e r u n -
k i r e a l i s t y c z n e i a n t y r e a l i s t y c z n e , p o d r u g i e - j e s t t o m e t o d a
s p r a w d z a n i a p r a w d z i w o ś c i d z i e ł a s z t u k i p r z e z p o r ó w n y n i e g o d o
r o z u m i a n e j p o l e n i n o w s k u r z e c z y w i s t o ś c i s p o ł e c z n e j " (R . Z i m a n d
N o w a K u l t u r a , n r 4 8) . E . w a K o r z e n i e w s k a w r e c e n z j i d r u k o w a n e j w
" P a m i ę t n i k u l i t e r a c k i m " p o d k r e ś l a ł a w a l o r y m e t o d o l o g i c z n e k s i ą ż -
k ę : "... W s z y s t k i e r o z p r a w y c e c h u j e ś w i e t n e o p a n o w a n i e m e t o d y
m a r k s i s t o w s k i e j , p e ł n a ś w i a d o m o ś ć t e g o , c z y m j e s t r e a l i z m i g o r ą -
c e p r e k o n a n i e ~~i g o r ą c e p r e k o n a n i e~~ , ż e j e d y n i e r e a l i s t y c z n e
w i d z e n i e i p o k a z y w a n i e r z e c z y w i s t o ś c i j e s t p r a w d z i w e . "

Z . G R E Ń ; K r y t y k a n a p r z e k o m i e , " Ż y c i e Ł i t a " , n r 2 3 . - H . K I R C H N E R ;
N a p i e r w s z e j l i n i i k r y t y k i , " W i e ś " , n r 4 8 . - E . K O R Z E N I E W S K A , " P a m . Ł i t e r ."
R . 1 4 2 s . 1 1 4 7 - 1 1 4 9 . - R . Z I M A N D , " N o w a K u l t . " , n r 4 8 . - J . Z . J A K U B O W S K I ;
P r z y k ł a d y t w ó r c z e j k r y t y k i , " P o l o n i s t y k a " 1 9 5 2 , n r 1 . - H . M A R K I E W I C Z ;
K r y t y k a l i t e r a c k a w w a l c e o r e a l i z m s o c j a l i s t y c z n y 1 9 4 4 - 1 9 5 4 .
W - w a 1 9 5 5 s . 2 4 - 2 5 . 86

28 - 29 R o z s z e r z o n e P l e n u m Z a r z ą d u G ł ó w -
n e g o Z L P , p o ś w i ę c o n e z a g a d n i e -
n i o m l i t e r a t u r y d l a d z i e c i i m ł o -
d z i e ż y . W o b r a d a c h w z i ę l i u d z i a ł : m i n i s t e r K u l t u r y i
S z t u k i S . D y b o w s k i , w i c e m i n i s t e r O ś w i a t y Z . D e m b i ń s k a o r a z
P r z e w o d n i c z ą c y Z a r z ą d u G ł ó w n e g o Z M P S . M a t w i n . P l e n u m o t w o r z y ł
p r e z e s Z L P L . K r u c z k o w s k i . N a d a l s z y p r o g r a m z e b r a n i a z ł o ż y ł y
s i ę 2 r e f e r a t y : G . L a s o t y i H . B r o n i k o w s k i e j Z a g a d n i e n i a l i t e r -
a t u r y d l a m ł o d z i e c y o r a z W . G r o d z i e ń s k i e j i S . P o l l a k a W s p ó ł -
c z e s n a t w ó r c z o ś ć l i t e r a c k a d l a d z i e c i . N a z a k o ń c z e n i e o b r a d

uczestnicy złożyli rezolucję, w której m. in. stwierdzili:

"1. Literatura dla dzieci i młodzieży jest niezmiernie ważnym i cennym elementem wychowania młodego pokolenia. Jej znaczenie było u nas dotąd niedocenione. 2. Literatura dla dzieci i młodzieży w Polsce na ogół przyswoiła sobie główne zasady realizmu socjalistycznego i ma już szereg trwałych osiągnięć, jej rozwój jest jednak hamowany przez 4 główne słabości: a/ pisarze nie zapoznali się dostatecznie z życiem, pracą i nauką naszej młodzieży, w niedostatecznym stopniu związali się z środowiskiem dzieci i młodzieży, b/ nie zostało dotąd przewyżnione fałszywe i szkodliwe mniemanie o drugorzędności tej literatury. W rezultacie kadry pisarzy dla dzieci i młodzieży są zbyt szczupłe jakościowo i ilościowo. 3. Dla poprawy tego stanu rzeczy należy - rozszerzyć krąg pisarzy dla dzieci i młodzieży, przedyskutować i przewyżnić w środowisku pisarzy zarówno resztki kosmopolityzmu i oportunistów, jak i elementy schematyzmu i sekciarstwa, położyć większy nacisk na trzy czołowe wielkie działy tematyczne: tematykę budownictwa podstaw socjalizmu, tematykę historyczną i tematykę popularno-naukową, zwiększyć udział pisarzy dla dzieci i młodzieży w akcjach wyjazdu w teren, zacieśnić współpracę pisarzy z ZMP i nauczycielstwem, z pismami dla dzieci i młodzieży i teatrami, stworzyć centralne wydawnictwo literatury dla dzieci i młodzieży".

(Nowa Kult. młd.)
 Plenum ZG ZLP zaleciło pismom "Twórczość" i "Życie literackie" systematyczne zamieszczanie recenzji z książek dla dzieci i młodzieży.

Referaty: G. LASOTA: O sytuacji w literaturze dziecięcej. "Twórcz.", z. 8 s. 113 - 132. - W. GRODZIŃSKA, S. POLLAK: O nową literaturę dla dzieci. "Twórcz.", z. 8 s. 132 - 151. - "Nowa Kult.", nr 27. - "Tryb. Ludu", nr 178. - Z. KULICZKOW-

SKA: Twórca i bohater. Z problemów powieści dla dzieci i młodzieży. "Nowa Kult.", nr 33. - H. MORTKOWICZ-OLCZAKOWA. "Życie liter.", nr 13. - W. ŻÓŁKIEWSKA. "Twórcz.", z. 8 s.

75
84

VI - 3 VII I K o n g r e s N a u k i P o l s k i e j obradował w Warszawie w auli Politechniki. Przygotowania do kongresu trwały ponad półtora roku /zob. poz. /49/ na terenie organizacyjnym oraz w 11 sekcjach i 62 podsekcjach naukowych. Przedkongresowe prace Podsekcji Badań Literackich scharakteryzował w "Nowej Kulturze" S. Żółkiewski: "Celem prac /.../ rozpoczętych przeszło rok temu było ostre przeciwstawienie metody marksistowskiej i metod idealistycznych w badaniach literackich, /.../ była rewizja metodologiczna i polityczna polskiej historiografii literackiej, zwłaszcza XX w., /.../ było przede wszystkim przekonanie o konieczności powiązania nauki z życiem i z zadaniami Planu 6-letniego /.../ Zasadniczą inicjatywą Podsekcji było kolektywne przygotowanie w ciągu 8 miesięcy i zwołanie w maju 1950 r. Ogólnopolskiego Zjazdu Polonistów. /.../ O wynikach prac podsekcji i wynikach walki o przełom metodologiczny w nauce o literaturze decyduje w dużej mierze wkład czasopism literackich/.../ Zwalczano oportunistyczną tezę, że marksizm to jedna z wielu, obok innych uprawiana metoda badawcza /.../ Nowe poglądy historyczno-literackie zostały szeroko spopularyzowane wśród nauczycieli i studentów..."

W obradach Kongresu brało udział około 2 tys. pracowników naukowych z całego kraju oraz wybitni uczeni zagraniczni - m. in. Irena i Fryderyk Joliot-Curie. Otwarcia Kongresu dokonał Przewodniczący Komitetu Wykonawczego prof. J. Dembowski. Na jego wniosek zebrani powołali przez aklamację prezydium kongresu w składzie 55 osób, m. in. Ministra Szkół Wyższych i Nauki

A. Rapackiego, prof. J. Chałasińskiego, prof. S. Żółkiewskiego. W imieniu Rządu powitał Zjazd Premier J. Cyrankiewicz. Przemówienia wygłosili: prezes PAU - K. Nitsch, prezes TNW - W. Sierpiński, przodownik pracy kopalni "Bierut" - A. Mozdrzeń. Przewodnictwo obrad objął W. Szafer, wiceprezes PAU, udzielając głosu gościom zagranicznym, którzy w imieniu swoich delegacji powitali Kongres. W czasie obrad popołudniowych J. Dembowski wygłosił referat Organizacja nauki w Polsce Ludowej. 30 VI i 1 VII dyskusje odbywały się na zebraniach sekcji i podsekcji. 2 VII odbyło się drugie zebranie plenarne, które otworzył J. Chałasiński. Przedstawiciele sekcji złożyli sprawozdania z ich prac oraz przedstawili wnioski szczegółowe. W imieniu Głównej Komisji Wnioskowej rezolucję o włączeniu nauki do Planu 6-letniego i budownictwa socjalistycznego przedłożył prof. B. Stefanowski, zaś rezolucję wyrażającą poparcie świata nauki w Polsce dla przyszłej PAN odczytał prof. K. Kuratowski. Obydwie rezolucje oraz wnioski w sprawie utworzenia Komisji Organizacyjnej PAN zostały przyjęte jednogłośnie. Przez aklamację przyjęto również projekty listów - do uczonych świata i do Prezydenta Bieruta. Podsumowania obrad dokonał prof. J. Dembowski: "Zostały wytyczone główne kierunki prac naukowych na najbliższą przyszłość, w niektórych dziedzinach przedyskutowano szczegółową problematykę, stanowiącą nieraz już zarysy przyszłych stanów badań. Dzięki pracom Kongresu powstaje Polska Akademia Nauk". Komisja Wystaw przy Prezydium Komitetu Wykonawczego I Kongresu Nauki zorganizowała 4 wystawy: Nauka w walce o pokój, Książka naukowa w Polsce Ludowej, Dzieje polskiej myśli ekonomicznej, Postępowe tradycje nauki polskiego Oświecenia.

J. DEMBOWSKI: PAN powiąże prace uczonych z ideologią Polski Ludowej. "Tryb. Ludu", nr 181. - K. PIETRUSIEWICZ. "Nowe Drogi",

nr 3 s. 65 - 69. - B. SUCHODOLSKI: Nareszcie w służbie narodu. "Wieś", nr 29. - K. WYKA: Sejm polskich uczonych. "Wieś", nr 28. - S. ŻÓŁKIEWSKI: Bilans przedkongresowy. "Nowa Kult.", nr 25. - S. ŻÓŁKIEWSKI: Stan badań i potrzeby nauki w literaturze polskiej. "Twórcz.", z. 6 s. 685 - 734. - "Życie Nauki", nr 7 - 8.

76
88

29 Niobe - Konstantego Ildelfonsa Gałczyńskiego. Wydanie poematu stało się okazją do przedyskutowania całej twórczości poety. Zostało jej poświęcone specjalne zebranie Sekcji Poezji Warszawskiego Oddziału ZLP dn. 19 XII. Dyskusję zagaikł H. Michalski. Wyróżnił on w twórczości Gałczyńskiego dwa nurty - "bliski realizmowi i oddalający się od realizmu". W okresie przedwojennym zdecydowaną przewagę miały utwory należące do drugiego nurtu, po wojnie stosunek ten zmienił się na rzecz realizmu. Referent podkreślił przełom ideologiczny, jaki przeżył poeta w związku z wydarzeniami politycznymi, objawiający się entuzjazmem, niekiedy zbyt deklaratywnym, dla budownictwa socjalistycznego. Poematowi Niobe zarzucił Michalski "zawężony zakres tematyczny", estetyzm i nawiązywanie do tradycji formalistycznych kierunków dwudziestolecia. W dyskusji zabierali głos m. in. R. Matuszewski, A. Sandauer, Z. Wichniak, J. Putrament, A. Słonimski. We wszystkich niemal wypowiedziach obok uznania dla żywiołowego liryzmu twórczości Gałczyńskiego, określanego "wulkanem poezji" /J. Putrament/ przebijała troska o niedostateczną zrozumiałość tej twórczości dla nowego odbiorcy. Zarzucano jej /szczególnie w wypadku Niobe/ podporządkowywanie treści wartościom formalnym, dźwiękowym wiersza, nieczytelność metaforyki: "Niobe jest poematem nie pozbawionym treści humanistycznych, ale poematem o walorach ideowych w wielu miejscach zatartych przez niejas-

ność i niejednoznaczność metaforyki, przez skomplikowaną, wieloplanową konstrukcję wyobrażeniową, przez chwytty czysto formalistyczne" /R. Matuszewski/. W obronie Niobe wystąpił Z. Wichniak, którego zdaniem poemat "jest zespołem tez intelektualnych o szerokiej perspektywie, tez wyrażanych oczywiście w języku poetyckim /.../ Ukazanie się poematu jest oznaką rozszerzenia zbyt niebezpiecznie zawężanych postulatów, jest wzbogaceniem i pogłębieniem polskiej poezji powojennej".

Dyskusja o poezji Gałczyńskiego. "Nowa Kult." 1952 nr 3. -
R. MATUSZEWSKI. "Nowa Kult." 1952 nr 5.

77
88

LIPIEC

1 Zmarł w Krakowie Ignacy Nikorowicz /ur. 1866/, dramatopisarz i powieściopisarz. /Dane bio-bibliograficzne zawiera Słownik współczesnych pisarzy polskich, t. 2 s. 548 - 550/.

89

3 Zmarł tragicznie w Warszawie, ^{popelnivszy samobójstwo} Tadeusz Borowski /ur. 1922/, pisarz i publicysta. /Dane bio-bibliograficzne zawiera Słownik współczesnych pisarzy polskich, t. 1 s. 220 - 224/

"Sztandar Młodych", nr 160, 161. - S. R. DOBROWOLSKI:
Zgasło piękne życie. "Gaz. Poz.", A. nr 186. - M. JANION.
"Wieś", nr 29.- M. KIERCZYŃSKA: T. Borowski nie żyje. "Tryb. Wolności", nr 28. - A. SŁUCKI: Pamięci T. Borowskiego. "Życie Warsz.", nr 184. - Wspomnienia o T. Borowskim: "Nowa Kult.", nr 28. - "Twórcz.", z. 7 s. 192 - 193. - "Życie liter.", nr 12.

91

3 - 4 Narada prezesów i sekretarzy
Zarządów Wojewódzkich Towarzystwa
Wiedzy Powszechnej. W obradach brali

udział przedstawiciele Partii, Rad Narodowych, organizacji masowych, prasy, radia i filmu. Dokonano podsumowania osiągnięć Towarzystwa w ciągu ubiegłego roku /lipiec 1950 - maj 1951/. W okresie tym zorganizowano: 32 885 różnych imprez przy udziale 3 793 292 osób. W tym odczytów - 27 287, wysłuchanych przez 3 389 954 osób, prelekcji literackich - 2 413, w których wzięło udział 624 326 osób i 3 185 audycji żywego słowa, liczących łącznie 779 012 uczestników. 60 proc. wymienionych imprez odbywało się na terenie wiejskim. 892

- 7 Pisma społeczne - Wacława Nałkowskiego. Wybrał i opracował Stefan Żółkiewski. Wybór zawierał 16 szkiców, artykułów i felietonów wybitnego uczonego i publicyisty. Recenzenci podkreślali pasję z jaką Nałkowski atakował kulturę i moralność burżuazyjną. Charakterystyka życia i twórczości W. Nałkowskiego została przedstawiona we wstępie S. Żółkiewskiego. "Odsłaniając w precyzyjnych rozważaniach skomplikowane sprzeczności w publicystyce Nałkowskiego, Żółkiewski podkreśla jednocześnie ewolucję jego poglądów /.../ od krytyki nadużyć i schorzeń kultury i moralności burżuazyjnej do krytyki ustroju kapitalistycznego" /J. Z. Jakubowski/. Wszystkie recenzje pisały z uznaniem o doborze artykułów w Pismach. S. Sandler tak ^{charakteryzował} ~~pisał~~ o pracy Żółkiewskiego, cytując samego autora Wstępu: "Celem wyboru było ukazanie tego co trwałe w nieobfitym dorobku publicystycznym Nałkowskiego, tego, co stanowi żywe dziedzictwo tworzącej się kultury socjalistycznej /.../ Żółkiewski opracował swój wstęp tak, aby twórczość Nałkowskiego mogła uczestniczyć w naszym życiu i w naszych walkach /.../, dał ocenę twórczości publicystycznej wielkiego uczonego bez czułościowego osłaniania jego błędów i ograniczeń".

J. Z. JAKUBOWSKI. "Życie Nauki" 1952 z. 1¹/1², s. 170 - 176. - M. RADGOWSKI. "Twórcz." 1952 z. 1 s. 142 - 148. - S. SANDLER: Nałkowski na nowo odczytany. "Nowa Kult." 1952, nr 13.

93

- 13 Rozporządzenie Ministerstwa Szkół Wyższych i Nauki w sprawie zmian organizacyjnych na Uniwersytecie Warszawskim. Wydział Humanistyczny UW został podzielony na trzy wydziały: Filozoficzno-społeczny, Historyczny, Filologiczny.

[Pełny tekst ustawy podaje "Dz. Ustaw", nr 40, poz. 304.]

94

- 16 15 - rocznica śmierci Maksyma Gorkiego. ZLP i TPPR zorganizowały w sali Teatru Współczesnego w Warszawie uroczystą akademię, na którą przybyli m. in. Wiceminister Kultury i Sztuki W. Sokorski i sekretarz generalny ZLP J. Putrament. Obecni byli również przedstawiciele placówek dyplomatycznych ZSRR i Krajów Demokracji Ludowej. Referat o życiu i twórczości M. Gorkiego wygłosił prof. M. Jakubiec.

95

- 18 Ogłoszenie statutu Instytutu Badań Literackich. Statut określał szczegółowo zadania Instytutu w dziedzinie badań naukowych, działalności wydawniczej, popularyzacyjnej i dydaktycznej: "Instytut jest samodzielną placówką naukowo-badawczą obejmującą swą działalnością całokształt badań w zakresie nauki o literaturze i nauk pomocniczych historii literatury" /par. 3/. Władze Instytutu zostały ustalone w sposób następujący: Na czele Instytutu stoi dyrektor, sprawujący swą funkcję przy pomocy dwóch

zastępców - naukowego i administracyjnego /par. 5, 6/. Statut omawiał również szczegółowo zadania i charakter Rady Naukowej, działającej w Instytucie.

Pełny tekst ustawy podaje "Monitor, Pol.", ^{nr} A - 2 poz. 885.

93
96

- 18 Państwowe nagrody. Prezydium Rządu na wniosek Komitetu Nagród Państwowych przyznało nagrody w dziedzinie postępu technicznego, literatury i sztuki.

W dziale literatury i sztuki nagrodę

I stopnia otrzymali: L. Staff za całokształt twórczości poetyckiej, J. Tuwim za twórczość poetycką i przekładową

II stopnia: J. Broszkiewicz za powieść Kształt miłości,

G. Morcinek za powieść Pokład Joanny, H. Rudnicka za powieść Uczniowie Spartakusa.

Nagroda zespołowa: A. Tarn za sztukę Zwykła sprawa i E. Axer za inscenizację i reżyserię tej sztuki

III stopnia: L. Bartelski za powieść Ludzie zza rzeki, J. Broniewska za powieść Ognisko, A. Kowalska za powieść Wielka próba, R. Matuszewski za zbiór szkiców krytycznych Literatura na przełomie, A. Ścibor-Rylski za powieść Węgiel

W dziale nauki nagrodę II stopnia otrzymał m. in. Instytut Badań Literackich - w osobach: S. Żółkiewski, K. Wyka, K. Budzyk, J. Kott, H. Markiewicz, T. Mikulski - za zespołową pracę przy wprowadzaniu marksistowskich metod w badaniach literaturoznawczych.

"Nowa Kult.", nr 30. - "Po prostu", nr 29. - "Wieś", nr 31. - "Życie lit.", nr 15. - "Życie Warsz.", nr 199.

94
97

- 20 Konkurs na powieść współczesną ogłoszony przez Ministerstwo Kultury i Sztuki.

20/51
I nagrodę otrzymał E. Marzec za powieść Słońce wschodzi /wyd. W-wa 1951/

II L. Bartelski za powieść Ludzie zza rzeki /wyd. W-wa 1951/

i S. Zieliński za Ostatnie ognie /wyd. W-wa 1951/

Wyróżniono powieść R. Hussarskiego Nowy mur /wyd. W-wa 1951/ ⁹⁸₉₇

← 21 Konkurs czytelniczy. Zakończył się pierwszy etap konkursu czytelniczego bibliotek wiejskich.

W sali Zarządu Głównego Samopomocy Chłopskiej w Warszawie odbyło się uroczyste wręczenie nagród 49 wyróżnionym "przodownikom czytelnictwa". Na uroczystości obecni byli m.in. minister S. Matuszewski i wiceminister Z. Dembińska. ⁹⁸₉₉

22 25 - rocznica śmierci Feliksa

Dzierżyńskiego. Kinematografia polska zrealizowała opowieść filmową o polskim rewolucjonście. Autorem scenariusza był S. Wygodzki przy współpracy E. Cękałskiego, który również film reżyserował. W związku z rocznicą ukazały się m. in. następujące wydawnictwa: Feliks Dzierżyński - wielki syn narodu polskiego. Wydawnictwo ilustrowane, A. Zatorski: O Feliksie Dzierżyńskim, L. Lewin: Poemat o Feliksie Dzierżyńskim, W. Woroszyński: Wieczny płomień, wybór wierszy poetów rosyjskich i polskich. ¹⁰⁰₉₉₈₅

22 Otwarcie teatru "Ateneum" w Warszawie. Kierownikiem artystycznym teatru został Ludwik René. Na inaugurację działalności wystawiono Interwencję L. Sławina, insc. i reż. L. René, scenogr. Z. Wierchowicz, A. Sadowski, W. Buśkiewicz. ¹⁰¹₁₀₀₅

29 Powstanie tygodnika ilustrowanego "Świat". Pismo redagował zespół. Do współpracowników jego należeli m. in. J. Waldorff, E. Osmańczyk, L. Wolanowski. Pismo zamieszczało teksty literackie, recenzje filmowe, teatralne i informacje o ukazujących się książkach.

← Nowy periodyk miał charakter popularnego, bogato ilustrowanego pisma masowego. W pierwszym numerze zamieszczono m.in. reportaż E. Osmańczyka o bazie rybackiej w Swinoujściu oraz pierwszy odcinek powieści T. Brezy Uczta Baltazara. ¹⁰²₁₀₄

51/51
27 Premiera sztuki Sułkowski - Ste-
fana Żeromskiego w Teatrze Narodowym w War-
szawie. Insc. i reż. L. Schiller, scenogr. J. Kosiński. Recen-
zje zwracały uwagę na polemiczną w stosunku do przedwojennych
przedstawień J. Osterwy koncepcję inscenizacji sztuki. "Schil-
ler potrafił umiejscowić historycznie w konkretnej rzeczywisto-
ści treść ideową dramatu i wydobyć jej narodowo-wyzwoleńczy
nurt plebejski /.../ Dążył do wydobycia idei nadrzędnej wido-
wiska wyłącznie z tekstu i poprzez tekst dramatu, wszystkie
składniki widowiska postanowił podporządkować słowu Żeromskie-
go" /S. Balicki/. Najwięcej zastrzeżeń budził IV akt sztuki
i jego ostatnia scena, w której reżyser "uległ, niestety,
biegowi drugorzędnej fabuły ze szkodą dla jasności i dynamizmu
sprawy nadrzędnej" /S. Balicki/.

JASZCZ /J. A. SZCZEPAŃSKI/. "Tryb. Ludu", nr 208. -
S. BALICKI. "Nowa Kult.", nr 32. - L. TYRMAND. "Tyg. powsz.",
nr 40.

29 Nagroda literacka Warszawy została
przyznana Aleksandrowi Maliszewskiemu za całokształt działal-
ności literackiej ze szczególnym uwzględnieniem sztuki o War-
szawie - Wczoraj i przedwczoraj.

SIERPIEŃ

1 Uchwała Rady Ministrów w sprawie
tymczasowej struktury organiza-
cyjnej Ministerstwa Kultury i
Sztuki. W skład Ministerstwa weszły następujące departa-
menty: Polityki kulturalnej, Imprez artystycznych i obchodów,
Planowania, Finansowy, Kadr, Kontroli, Budżetowo-gospodarczy,
Ochrony i konserwacji zabytków, Świetlic, domów kultury i twór-
czości amatorskiej. Centralne Zarządy: Szkół artystycznych,
Muzeów, Bibliotek, Teatrów i przedsiębiorstw muzycznych,
<http://rcin.org.pl>

Instytucyj sztuk plastycznych oraz Generalna Dyrekcja Filmu Polskiego, Państwowy Instytut Sztuki i następujące przedsiębiorstwa: Państwowy Instytut Wydawniczy, Państwowe Przedsiębiorstwo Imprez Artystycznych "Artos", Zjednoczone Przedsiębiorstwo Rozrywkowe, Polskie Wydawnictwo Muzyczne.

Uchwała powoływała Radę Artystyczną działającą przy Ministerstwie jako organ opiniodawczy.

Pełny tekst uchwały podaje "Monitor. Pol.", A - 2, poz. 1048.

- 2 Dekret o utworzeniu i zakresie działania Komitetu do Spraw Radiofonii "Polskie Radio". Dekret określał charakter /"Komitet jest organem Rządu w zakresie tworzenia i przekazywania programów radiowych i telewizyjnych dla powszechnego odbioru"/ i zadania Komitetu. Wśród zadań wyliczono m. in. "tworzenie i przekazywanie dla powszechnego odbioru w kraju i za granicą radiofonicznych i telewizyjnych programów - informacyjnych, muzycznych, literackich, teatralnych i oświatowych". Dekret ustalał również strukturę organizacyjną Komitetu: "Na czele Komitetu stoi Przewodniczący, którego mianuje i odwołuje Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Prezesa Rady Ministrów".

Pełny tekst dekretu podaje "Dz. Ustaw", nr 41, poz. 308, "Monitor. Pol.", A - 2, poz. 1197.

- 2 Dekret o utworzeniu i zakresie działania Centralnego Urzędu Wydawnictw, Przemysłu Graficznego i Księgarstwa. Uchwała Rady Ministrów z dn. 11 VIII W sprawie zakresu działania i struktury organi-

zacyjnej Centralnego Urzędu Wydawnictw, Przemysłu Graficznego i Księgarstwa stwierdzała m. in. "Do zakresu działania Centralnego Urzędu należą sprawy wydawnictw nieperiodycznych" /par. 3/. "Centralny Urząd obejmuje następujące przedsiębiorstwa: 1/ Państwowe Wydawnictwo Techniczne, 2/ Państwowe Wydawnictwo Rolniczo-Leśne, 3/ Państwowy Instytut Wydawniczy, 4/ Polskie Wydawnictwo Gospodarcze "Polgos", 5/ Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 6/ Państwowe Wydawnictwo Szkolenia Zawodowego, 7/ Centrala Wydawnicza Druków, 8/ Przedsiębiorstwo Państwowe "Dom Książki".

Par. 4 informował, że Centralny Urząd ma nadzór państwowy nad następującymi spółdzielczymi instytucjami wydawniczymi: 1/ Spółdzielnia Wydawnicza "Książka i Wiedza", 2/ Spółdzielnia Wydawniczo-Oświatowa "Czytelnik", 3/ Instytut Wydawniczy "Nasza Księgarnia", 4/ Spółdzielczy Instytut Wydawniczy "Kraj", 5/ Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza.

Pełny tekst ustawy podaje "Dz. Ustaw", nr 41, poz. 309, "Monitor Pol.", A - 85, poz. 1165.

- 107 91
406
- 3 Pierwsze posiedzenie komitetu organizacyjnego PAN, na którym powołano do życia 5 komisji: prawno-regulaminową, administracyjno-organizacyjną, wydawniczą, lokalowo-majątkową oraz budżetową.
- 108 92
107
- 5 Nagroda literacka Gliwic przyznana została Wilhelmowi Szewczykowi za powieść Kleszcze i całość twórczości związanej z Gliwicami.
- 109 93
108
- 5 Konkurs na pieśń masową i utwór literacki, ogłoszony przez ZMP w związku z III Światowym Zlotem Młodych Bojowników o Pokój. Sąd konkursowy wyróż-

nił 4 pieśni oraz 16 wierszy i opowiadań, m. in. wiersze: Patrzac wstecz T. Kubiaka, Dzisiaj A. Brauna, Stalin inżynier naszych marzeń K. Gruszczyńskiego oraz opowiadanie Bieda z kalendarzem T. Konwickiego. Wszystkie wyróżnione utwory zostały zgłoszone na konkurs zorganizowany przez Międzynarodowy Komitet Przygotowawczy III Światowego Zlotu Młodych Bojowników o Pokój w Berlinie - jury wyróżniło poemat W. Woroszyńskiego My.

12 Wyjazd polskiej delegacji na III Międzynarodowy Zlot Młodych Bojowników o Pokój. W skład delegacji wchodziła grupa literatów: A. Braun, B. Czeszko, E. Fiszer, H. Gaworski, T. Konwicki, T. Kubiak, Z. ~~W~~ichniak, J. Litwiniuk, A. Mandalian, A. Micewski, A. Ścibor-Rylski, W. Woroszyński, W. Zalewski.

~~109~~ 95
110

111
~~110~~ 96

← 26 Zmarł poeta ludowy Jan Marcinek. J.M. był autorem wierszy, dramatów oraz prac z zakresu etnografii.

112 ~~111~~

29 75 - rocznica śmierci Aleksandra Fredry. Biuro obchodów artystycznych ministerstwa Kultury i Sztuki przygotowało akcję odczytową obejmującą cały kraj. Do akcji tej włączył się ZLP. Teatry wystąpiły m. in. z następującymi premierami dzieł Fredry: Pan Geldhab - 2 X Teatr im. S. Jaracza w Łodzi /reż. S. Łapiński/, Mąż i żona - 21 XII Teatr Wybrzeże w Gdańsku /reż. S. Drewicz/, Pierwsza lepsza - 30 IX Kielce /reż. D. Pietraszkiewicz/, Śluby Panieńskie - 21 XII Teatr Polski w Bielsku /reż. /, Dożywocie - 29 IX Teatr im. Wyspiańskiego w Katowicach /reż. Dwie bliźny i Świeczka zgasła - 3 IX Teatr im. S. Żeromskiego w Kielcach /reż.

15 XII odbył się w Sosnowcu Festiwal Sztuk Fredry, w którym wzięły udział amatorskie zespoły świetlicowe Śląska.

Do końca roku ukazały się m. in. następujące publikacje dotyczące A. Fredry: K. WYKA: Ideowa i artystyczna kompozycja Zemsty. "Teatr", nr 4/5, s. 69 - 95. - K. WYKA: Pozycja Fredry. "Nowa Kult.", nr 40, 41. - S. PIGON: Fredro na bakier z historią. "Tyg. Powsz.", nr 12/13.

113 97
442

WRZESIEŃ

- 2 W y j a z d d e l e g a c j i Z L P d o C z e c h o - s ł o w a c j i. Delegacja ZLP w składzie: L. Rudnicki, G. Morcinek, R. Matuszewski, wyjechała do Czechosłowacji na uroczystości związane z setną rocznicą urodzin Alojzego Jiraska.
- 11 A n d r é W u r m s e r w P o l s c e. Pisarz francuski wygłosił w Klubie Międzynarodowej Książki i Prasy odczyt pt. Literatura francuska a "wolność" zachodnia.
- 13 P a ń s t w o w y T e a t r d r a m a t y c z n y z D r e z n a przybył do Warszawy. 15 i 16 IX w sali Teatru Polskiego wystawiono sztukę Die Sonnenbrucks /Niemcy/ L. Kruczkowskiego w tłumaczeniu H. Holzschücher'a, reż. M. Hellberg, scenogr. M. Damrau, 17 IX Emilię Galotti G. Lessinga, reż. M. Hellberg, scenogr. U. Damron.
- JASZCZ /J. A. SZCZEPAŃSKI/. "Tryb. Ludu", nr 260, 261. - Z. GRĘŃ: Dwa spotkania z teatrem niemieckim. "Życie liter.", nr 19. - A. SOWINSKI. "Nowa Kult.", nr 39.
- 18 4 0 - l e c i e "F r e d r e u m". 40-rocznicę istnienia obchodził uroczystie założony w 1911 w Przemysłu amatorski zespół teatralny im. A. Fredry.

114 98
44399
443
115100
444
116117
446
401

← (20 J u b i l e u s z p r o f. d r T a d e u s z a L e h r a S p ł a w i ń s k i e g o. W domu Konferencyjnym Instytutu zachodniego w Osiecznej (pow. leszczycki) odbyła się uroczystość 40-letniej pracy naukowej prof. T. Lehra Spławiańskiego.

118

25 Mickiewicz a wersyfikacja narodo-
wa - Adama Ważyka. Książka zajmowała się
problemami polskiej tradycji wersyfikacyjnej na przykładzie
konkretnych analiz literackich. Poezja Mickiewicza została
w niej ukazana w ścisłym związku z osiągnięciami wersyfikacyj-

← nymi poprzednich epok, a szczególnie Kochanowskiego i Oświe-
wiecienia : "Wielka tradycja przekazuje nam tylko dwie
formy fundamentalne: jedenastozgłoskowiec Piotra Kochanow-
skiego, Krasickiego i Mickiewicza, trzynastozgłoskowiec -
Szymonowicza, Wacława Potockiego, Mickiewicza, Słowackiego.
- ^{stańkaś} ~~piśaś~~ Ważyk w jednym z ostatnich rozdziałów, książki (s.
121). Książka miała w pewnym zakresie zamierzenia norma-
tywne. S. Żółkiewski →

~~eli~~ pisał, że była to "próba zastosowania do problemów wiersza
polskiego konsekwencji prac Stalina o językoznawstwie". Za wa-
dę książki uznał objęcie materiału tylko do końca XIX w. Pod-
sumowując swą ocenę stwierdzał: "Niewielka ta książka jest
poważniejszym od innych wkładem do dyskusji nad formą i ten-
dencjami rozwojowymi techniki wierszowej współczesnej poezji;
jest zupełnie nową próbą znalezienia jednocześnie historycz-
nych i normatywnych kryteriów oceny wiersza współczesnego
i tendencji jego rozwoju, wreszcie jest w całym tego słowa
znaczeniu przełomem metodologicznym w badaniach nad rozwojem
dziejowym wersyfikacji polskiej".

S. SANDLER. "Twórcz." 1952. z. 11. s. 169 - 174. -

S. ŻÓŁKIEWSKI. "Nowa Kult." 1952. nr 5.

119 402
118 446

no 26
Bieg do Fragalá Juliana Strykowskiego.
Powieść nagrodzona Nagrodą Państwową I stopnia w 1952 roku
(zob. poz 1). Książka została bardzo przychylnie przyjęta
przez krytykę. Podkreślano jej dojrzałość polityczną -
".....Prawda przetłumaczona na język polityczny sprowadza się
do dwóch twierdzeń: 1/że jedynym reprezentantem i jego praw-
dziwym przywódcą jest partia komunistyczna, która broni naro-
dowych interesów całych Włoch, 2/że odpowiedzialność za losy
kultury włoskiej, za losy narodu włoskiego spoczywa na barkach
klasy robotniczej" .. (G. Lasota, "Twórcz.", z. 8). B. Rafałowska zaś
tak ujęła znaczenie utworu - "Bieg do Fragalá jest orężem
w walce narodu włoskiego o socjalizm, orężem w walce narodu
o pokój, orężem w walce o jutro świata". Recenzje wydobywały
również artystyczne walory powieści - Strykowski wybrał dla
swojej powieści tę formę - pisał w cytowanym wyżej artykule
G. Lasota - gdzie tok narracji płynie wolno, nie ma zawężeń
dramatycznych, a punkt kulminacyjny nie wypada tradycyjnie w
środku powieści, lecz na samym jej zakończeniu. Autor zachowuje
jak najdalej idącą rezerwę w interpretowaniu dziejących się
zdarzeń, w ujawnianiu własnego stosunku uczuciowego do nich.
Stosuje on jak najdalej idącą obiektywizację języka artystycz-
nego, z pozornym spokojem mówi o tragicznych wypadkach, naka-
zując czytelnikowi samemu się do nich ustosunkować".

J. BŁONSKI; Walka o kotline Fragalá, "Życie Lit." 1952
nr 9. - A. Drawicz; Ludzie, którzy zdobyli Fragalá, "Wieś" 1952 nr 23.
- G. LASOTA, Salvatore zdożył...
Tragiczny i zwycięski bieg do Fragalá, "Twórcz." 1952
z. 8 s. 179. - 184. - R. MATUSZEWSKI; Powieść o walce ludu włoskiego,
"Nowa Kultura" 1952 nr 19. - B. RAFAŁOWSKA, "Twórcz." 1952 z. 11 s. 161
- 169.

27 André Stil w Polsce. Redaktor naczelny
"L'Humanité" i znany pisarz francuski, André Stil, wygłosił
w Klubie Międzynarodowej Książki i Prasy w Warszawie odczyt
na temat powieści L. Aragona Komuniści. 121
103
118
120

28 Jubileusz 25-lecia działalności literackiej Gustawa Morcinka.
Oddział ZLP w Katowicach urządził uroczysty wieczór literacki
z udziałem jubilata. Na program wieczoru złożyło się słowo
wstępne wygłoszone przez M. Klimas-Błahutową, referat Z. Hie-
rowskiego o twórczości G. Morcinka oraz fragmenty utworów

pisarza odczytywane przez aktorów teatru im. S. Wyspiańskiego w Katowicach.

Wieczór literacki poświęcony twórczości G. Morcinka odbył się również w jego rodzinnym mieście Karwinie, na Śląsku Czesko-słowackim.

104
1293

PAŹDZIERNIK

- 7 Pierwsza powojenna ogólnopolska wystawa prac z zakresu grafiki i ilustracji książkowej została otwarta w "Zachęcie" w Warszawie.
- 12 Konkurs na utwór poetycki o przyjaźni polsko-radzieckiej, ogłoszony przez TPPR. Jury nie przyznało pierwszej nagrody. Dwie II nagrody otrzymali: A. Międzyrzecki za utwór pt. Jeźdźcy i L. Lewin za wiersz Ojczyzno mojej wiary. Dwie III nagrody otrzymali: E. Fiszer i B. Kogut. Wyróżnione zostały utwory: A. Sterna, A. Żarnowskiego, S. Szydłowskiego i T. Nowaka.
- 12 Płytę poświęconą pamięci Lucjana Szenwald a odsłonięto na grobie poety, na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie. Na uroczystość przybyli m. in. minister Kultury i Sztuki S. Dybowski, prezes ZLP L. Kruczkowski. W imieniu przyjaciół poety przemawiał A. Ważyk.
- 14 Teatr "Scena Polska" w Cieszynie Czeskim zainaugurował swoją działalność wystawieniem sztuki A. Maliszewskiego Wczoraj i przedwczoraj, reż. W. Delong, scenogr. W. Cejnar. Kierownikiem teatru został W. Niedoly.

12205
123

124 406
123

125 107
124

108
126 125

14 Nagrody Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu za zasługi na polu upowszechniania kultury przyznano: w dziedzinie literatury:

I W. Żukrowskiemu za działalność literacką

II T. Zelenay za przekłady z literatury radzieckiej

14 - 15 XI Imprezy artystyczne Miesiąca Pogłębiania Przyjaźni Polsko-Radzieckiej.

Festiwal filmów radzieckich odbywał się w 151 kinach miejskich i 100 kinach wiejskich. Pokazano m. in. dwa nowe filmy radzieckie Daleko od Moskwy /wg powieści W. Ażajewa/ i Kawaler złotej gwiazdy /wg powieści A. Babajewskiego/.

Wystawy. Biblioteka Jagiellońska w Krakowie oraz PAU otworzyły wystawę radzieckich wydawnictw naukowych, wystawa książki radzieckiej została zorganizowana w Klubie Międzynarodowej Książki i Prasy w Warszawie, we Wrocławiu otwarto wystawę Literatura radziecka orężem postępu i pokoju.

Do obchodów Miesiąca Przyjaźni włączył się ZLP. Pisarze brali udział jako prelegenci w imprezach organizowanych przez TPPR. W skład zespołu prelegentów przy warszawskim Oddziale ZLP weszli m. in.: P. Hertz, R. Karst, S. Pollak, J. Pomianowski, R. Szydłowski.

W ciągu miesiąca teatry wystawiły 35 sztuk radzieckich i 15 sztuk rosyjskich pisarzy klasycznych.

15 Nadzieja - Władysława Broniewskiego. Zbiór objął wiersze pisane w latach 1945 - 1951, obok drobnych utworów weszły tam również poematy - Opowieść

109
120
127

140
127
128

o życiu i śmierci Karola Waltera Świerczewskiego, robotnika i generała, Słowo o Stalinie, Mazowsze. Recenzje podkreślały "związek między współczesnością a przeszłością" /H. Michalski/ obecny w poezji Broniewskiego. T. Drewnowski pisał: "W Nadziei odnajdujemy przedwojennego Broniewskiego, odnajdujemy kontynuację najwyższych zdobyczy poetyckich związanych z jego imieniem". H. Michalski tak zakończył swój artykuł: "Poeta, którego twórczość wpisała się już do historii poezji polskiej a jednocześnie toruje jej nadal drogę, odgrywa niejako rolę łącznika między tradycją a dniem dzisiejszym i jutrzejszym".

T. DREWNOWSKI. "Nowa Kult." 1952, nr 18. - H. MICHALSKI. "Twórcz." 1952 z. 8. s. 184 - 196.

120
126
128

26 N a r a d a p r z e d s t a w i c i e l i p r a s y k a t o l i c k i e j zorganizowana przez Polski Komitet Obrońców Pokoju. W naradzie wzięli udział przedstawiciele 21 pism katolickich. Referat na temat zadań katolickiego ruchu wydawniczego wygłosił J. Dobraczyński.

130
127
129

27 - 28 N a r a d a p o s w i e c o n a t w ó r c z o ś c i a r t y s t y c z n e j odbyła się w gmachu Rady Państwa w Warszawie. Wzięło w niej udział ponad 200 przedstawicieli różnych dziedzin sztuki. Referat o aktualnych zadaniach twórczości artystycznej wygłosił Członek Biura Politycznego KC PZPR J. Berman. Zarzucił on pisarzom i artystom, że nie umieją ukazać głębokiego sensu przemian społeczno-politycznych dokonywujących się w Polsce: "Dzieła sztuki są trwałe i cenne wtedy, kiedy odzwierciedlają najgłębsze wewnętrzne związki i prawidłowości życia społecznego". Pisarze powinni zatem, zdaniem referenta, przyswajać sobie zasady marksizmu-leninizmu, które umożliwią im zrozumienie zaobserwowanych

zjawisk, zaangażować się uczuciowo w sprawy codzienne prostych ludzi, zaangażować się w toczoną przez nich walkę.

"O pracy twórczej artysty decyduje znajomość życia, zrozumienie życia, pasja docierania do prawdy, postawa ideowa artysty i jego talent". Przemówienie swoje zakończył J. Berman apelem zwróconym do artystów - "Nie gardźcie rolą agitatora i propagandysty /.../ pokażcie wielkość naszych czasów!"

W dyskusji zabierali m. in. głos P. Hoffman, L. Kruczkowski, K. Brandys, J. Andrzejewski, J. Iwaszkiewicz, J. Kott. Wskazywano na związek sztuki współczesnej z klasą robotniczą, do której jest adresowana i z której doświadczeń winna wyrastać, żądano od artystów pełnego zaangażowania ideowego i dążenia do zmniejszania dystansu między twórczością a życiem, podkreślano, że jeden z podstawowych błędów współczesnej literatury - schematyzm, wypływa właśnie z nieznanności życia. K. Brandys zaatakował w swojej wypowiedzi krytykę literacką, oskarżając ją o malkontenctwo, niedojrzałość ideologiczną i ogólnikowość. Dyskusję podsumował W. Sokorski, jeszcze raz stwierdzając, że podstawowym zadaniem sztuki jest aktywne współdziałanie w tworzeniu nowego społeczeństwa socjalistycznego - "Jasną jest rzeczą, że jeśli społeczeństwo przeżywa poważne trudności na gruncie realnej sytuacji gospodarczej i w obliczu realnego niebezpieczeństwa wojennego ze strony imperializmu anglosaskiego /.../ tak czułe narzędzie propagandy, jakim jest dzieło sztuki, musi być specjalnie doskonałe".

Na temat narady w sprawie twórczości artystycznej oraz wpływających z niej wniosków ukazało się wiele artykułów i sprawozdań prasowych.

28 XI odbyło się nadzwyczajne walne zebranie członków Warszawskiego Oddziału ZLP poświęcone omówieniu wniosków z Narady Artystycznej.

Przemówienia: "Mat. Studiów Szty." 1952 nr 1 s. 31 - 143.
 Materiały z dyskusji: "Nowa Kult.", nr 45. - "Twórcz.", z. 12,
 s. 10 - 13, 14 - 23. - P. HOFFMANN: O niektórych problemach
realizmu socjalistycznego. "Nowa Kult.", nr 46. - H. MARKIE-
 WICZ. "Życie liter.", nr 21. - W. SOKORSKI: Wnioski z narady.
 "Nowa Kult.", nr 46.

~~198~~
134

- 30 U s t a w a o u t w o r z e n i u P o l s k i e j
 A k a d e m i i N a u k . Art. 1 ustawy głosił: "W celu za-
 pewnienia nauce polskiej warunków wszechstronnego rozwoju i
 pełnego rozkwitu oraz nadania badaniom naukowym kierunku odpo-
 wiadającego istotnym potrzebom narodu, w oparciu o postępowe
 tradycje nauki polskiej i jej wielki dorobek, jako też o naj-
 lepsze osiągnięcia i doświadczenia wszystkich działających
 dotychczas instytucji i zrzeszeń naukowych, w szczególności
 Polskiej Akademii Umiejętności i Towarzystwa Naukowego War-
 szawskiego - powołuje się Polską Akademię Nauk". W art. 2 za-
 warte było stwierdzenie: "Akademia jest najwyższą instytucją
 naukową Rzeczypospolitej Polskiej". Dalsze artykuły Działu I
 określały zadania i uprawnienia Akademii. Dział II Ustawy zos-
 tał poświęcony określeniu składu Akademii. Art. 12 stwierdzał:
 "Skład Akademii stanowią członkowie honorowi, członkowie rze-
 czywiści i członkowie korespondenci oraz członkowie tytularni.
 2. Wszystkich członków powołuje Zgromadzenie Ogólne Akademii
 na wniosek Prezydium Akademii". Dział III omawiał organizację
 wewnętrzną Akademii: art. 23 "Naczelnym organem Akademii jest
 Zgromadzenie Ogólne", art. 33 "Tworzy się następujące Wydziały
 Akademii: Wydział I - Nauk Społecznych, Wydział II - Nauk Bio-
 logicznych, Wydział III - Nauk Matematyczno-Fizycznych, Chemicz-
 nych i Geologo-Geograficznych, Wydział IV - Nauk Technicznych".
 Pełny tekst Ustawy podaje "Dz. Ustaw", nr 57, poz. 391.

~~199~~
132

31 Nagrodę literacką Katowic otrzymał Józef Pogan za całokształt twórczości literackiej.

139
133

LISTOPAD

4 Depeszę protestacyjną przeciwko prześladowaniu greckich komunistów i demokratów wystosował ZLP do rządu greckiego. Depeszę podpisał w imieniu pisarzy polskich Leon Kruczkowski.

4346
134

po 10 Pokolenie - Bohdana Czeszki. Powieść. Książka otrzymała w 1952 r. Nagrodę Państwową II stopnia. Scenariusz filmowy na podstawie powieści został opracowany w 1953 r. Ekranizacja nastąpiła w 1955 r. Przekładano ją na język czeski, niemiecki słowacki, węgierski. Historia pokolenia młodych komunistów dojrzewających ideowo w czasie walki prowadzonej w szeregach Gwardii Ludowej, została przyjęta entuzjastycznie przez krytykę. Wskazywano na jej wysokie walory humanistyczne, na jej "partyjność" i zaangażowanie polityczne oraz dojrzałość ideową i artystyczną. J. Kott pisał m. in.: "Po raz pierwszy w naszej powojennej literaturze drapieżność spojrzenia nie jest nastawiona na to, aby wychwytać draństwo w każdym ludzkim czynie, ale aby dobić się do tego co jest najpiękniejsze u komunisty - wiary w człowieka i szacunku dla człowieka /.../ Czeszko pragnie wyzwolić w nas podziw dla moralnej wielkości i moralne oburzenie dla podłości".

A. DRAWICZ. "Wieś" 1952, nr 19. - L. FLASZEN. "Życie liter." 1952, nr 4. - J. KOTT: Świadomość i pasja. "Nowa Kult." 1952, nr 4. - Z. MACUŻANKA: Powieść o bohaterskiej

młodzieży. "Polonist." 1952, nr 5, s. 55 - 57. - W. ŻUKROWSKI:

Walczące pokolenie. "Nowa Kult." 1952, nr 4.

135 117
132

- 15 - 25 W y s t ę p y l e n i n g r a d z k i e g o T e a t r u
i m. A l e k s a n d r a P u s z k i n a. Teatr odwiedził
Warszawę, Katowice, Kraków i Poznań, przedstawiając następujący repertuar: W. Wiszniewski: Niezapomniany rok 1919,
B. Ławreniew: Głos Ameryki, L. Tołstoj: Żywy trup, A. Ostrowski: Gorące serca, W. Szekspir: Wieczór trzech króli.

JASZCZ /J. A. SZCZEPAŃSKI/. "Tryb. Ludu", nr 320, 326. -
J. MASLIŃSKI. "Życie liter.", nr 24. - J. POMIANOWSKI. "Nowa
Kult.", nr 49. - S. TREUGUTT. "Nowa Kult.", nr 49. - E. CSATO,
"Nowa Kult.", nr 50.

136

- 21 Z m a r ł w K r a k o w i e A r t u r C h o j e c k i
/ur. 1880/ poeta i psycholog. /Dane bio-bibliograficzne podaje
Słownik współczesnych pisarzy polskich, t. 1, s. 343 - 344/

P. G. /PIOTR GRZEGORCZYK/: Podzwonne A. Chojeckiemu.
"Tyg. Powsz.", nr 50. - K. N. /K. NITSCH/: Ś. p. A. Chojecki.
"Jęz. pol." 1952, nr 2, s. 86 - 87.

7
136

- 23 R o c z n i c a ś m i e r c i T a d e u s z a B o y a -
Ż e l e Ń s k i e g o . Na uroczystym wieczorze urządzonej
przez ZLP referat o twórczości Boya wygłosił J. Kott. I. Krzywicka
mówiła o wspólnej pracy z pisarzem. Na zakończenie
A. Słonimski odczytał swój wiersz pt. Mieszkanie Boyów.

119
437

- 23 Astronauta - Stanisława Lema. 130
Powieść fantastyczna o wyprawie kosmicznej na Wenus; akcja
toczy się w 2003 r. W recenzjach podkreślano, że wszystkie
fantastyczne pomysły zostały oparte o najnowsze osiągnięcia
nauk przyrodniczych, co zwiększa prawdopodobieństwo opisywa-

nych wydarzeń. Zarzucano natomiast utworowi Lema zbyt schematyczne potraktowanie ludzi: "Jest to powieść o astronautyce, a nie o astronautach" /L. Grzeniewski/.

L. GRZENIEWSKI: Niedotrzymana obietnica. "Nowa Kult." 1952, nr 14. - L. GRZENIEWSKI. "Twórcz." 1952, z. 6 s. 175 - 178. - S. LEM: Głos autora. "Nowa Kult." 1952, nr 19. - Z. WOŹNICKA. "Nowa Kult." 1952, nr 14.

25 T a b l i c ę p a m i ą t k o w ą k u c z c i S t e f a n a Ż e r o m s k i e g o odsłonięto w Strawczynie, miejscowości, gdzie się urodził wielki pisarz.

120

438

139

421

439

140

GRUDZIEŃ

9 T e a t r "Z i e m i L u b u s k i e j" w Z i e l o n e j G ó r z e zainaugurował swoją działalność wystawieniem Zemsty A. Fredry.

Zespół aktorski teatru składał się w większości z członków amatorskiego teatru robotniczego "Reduta".

141

422

438 440

← 13. J u b i l e u s z o w y c z w a r t e k k i e l e c k i e g o K l u b u L i t e r a t ó w. Na 150 "czwartku" kieleckiego Klubu Literatów wygłosił prelekcję na temat współczesnej prozy polskiej - prezes Oddziału Krakowskiego ZLP Stefan Otwinowski.

435 149

15 I n s t y t u c j ę "p a t r o n a t ó w" powołało do życia ministerstwo Kultury i Sztuki. Patronaty miały być formą pomocy udzielanej przez aktorów zawodowych amatorskim zespołom świetlicowym.

143 123

442

15 P i e r w s z y p o l s k i p r o g r a m t e l e w i z y j n y. W godzinach 10.30 - 12.30 i 16.30 - 21 na terenie otwartej w gmachu Związku Nauczycielstwa Polskiego w Warszawie wystawy telewizyjnej odbywały się pierwsze pokazy polskiego programu telewizyjnego, udostępniane tylko zwiedzającym wybieżkom.

144

443 124

← 15. O t w a r c i e w y s t a w y k u c z c i A l o j z e g o J r a s k a. W domu Literatury w Warszawie została zorganizowana wystawa ku czci A. J r a s k a. Na uroczystości otwarcia obecni byli m.in. minister Spraw Zagranicznych S. Krzeszewski, minister Kultury i Sztuki S. Dybowski, ambasador CSR F. Piszek oraz liczni przedstawiciele świata kulturalnego. Otwarcie zorganizował prezes ZLP - Leon Kruczkowski.

145

145

444

16 Dyskusja nad próbnym zeszytem Słownika języka polskiego. "Nowa Kultura" w nr 46 pisma opublikowała materiały z dyskusji, która odbyła się w Sekcji Prozy Warszawskiego Oddziału ZLP dn. 22 X. Dyskusję zainicjowała M. Dąbrowska. Główny jej zarzut dotyczył doboru źródeł wykorzystanych w próbnym zeszycie. Nie została w nim bowiem w należyтым stopniu uwzględniona literatura piękna, a szczególnie poezja, nadmiernie natomiast zdaniem referentki, posługiwano się przykładami z prozy współczesnej. W dyskusji, która ciągnęła się przez kilka następných numerów pisma zabierali głos m. in.: P. Hertz, A. Ważyk, A. Wat, W. Doroszewski. We wszystkich prawie wypowiedziach powtarzał się podstawowy zarzut niedostatecznego wykorzystania literatury pięknej, która powinna być głównym źródłem słownika. Poruszono również problem pojęcia współczesności języka: "Błędem zasadniczym koncepcji słownika jest fałszywe, ahistoryczne pojmowanie współczesności języka" /T. Zabłudowski/. Zeszytowi próbnemu zarzucono także niedostateczne uwzględnienie etymologii słów oraz źródeł ludowych języka.

M. DĄBROWSKA. "Nowa Kult.", nr 46. - W. DOROSZEWSKI: O pracy nad nowym słownikiem. "Nowa Kult.", nr 47. - P. HERTZ. "Nowa Kult.", nr 46. - A. MAUERSBERGER. "Nowa Kult.", nr 46. - A. SOWIŃSKI. "Nowa Kult.", nr 46. - J. STEFCZYK: Jakiego słownika powinniśmy oczekiwać. "Nowa Kult.", nr 46. - A. WAŻYK. "Nowa Kult.", nr 46. - T. ZABŁUDOWSKI. "Nowa Kult.", nr 46. - W. DOROSZEWSKI. "Nowa Kult." 1952 nr 3.

146 1425
145

21 Walka z analfabetyzmem. Odbyło się uroczyste posiedzenie Komisji Społecznej do Walki z Analfabetyzmem, na którym Pełnomocnik Rządu do Spraw Walki z Analfabetyzmem złożył oświadczenie o likwidacji analfabetyzmu jako zjawis-

ka masowego na terenie Polski.

446426

117

← 26 Ogólnopolski kurs dla Kół Młodych. W Międzygórzu odbył się w dniach 26 XII - 3 I 1952 kurs dla przedstawicieli Kół Młodych, poświęcony współczesnej literaturze polskiej, Związku Radzieckiego, krajów demokracji ludowej, postępowej literaturze Zachodu, jak również teorii i krytyce literackiej.

118 117

27 Konkurs na pełnometrażowy scenariusz filmowy, ogłoszony w lipcu przez Dyрекcję Filmu Polskiego. Jury nie przyznało I i II nagrody. Dwie III nagrody w wysokości 5 000 zł otrzymali: J. Lutowski za scenariusz pt. Drzwi pancerne "B", T. Breza za scenariusz S/S Mężny.

119 127 118

Wizyty przedstawicieli świata kulturalnego.

Z Ameryki Południowej przybyli do Polski we wrześniu pisarze Carlos Fallas /Costarika/ i Gilbert Enrique Gil /Ekwador/. 29 IX w Klubie Międzynarodowej Książki i Prasy mówili oni o sytuacji politycznej Ameryki Południowej. Z Australii przyjechał pisarz Frank Hardy, jeden z założycieli grupy pisarzy realistów, autor książki Władza bez sławy.

Z Bułgarii przyjechała w lutym poetka i tłumaczka na język polski, Katia Georgiewa. 30 VI odbył się w ZLP wieczór poświęcony literaturze bułgarskiej, w którym uczestniczył również sekretarz generalny Związku Pisarzy Bułgarskich - K. Kołczew.

Z Chile przybył w kwietniu do Polski pisarz Gutner Jose Mangel.

Z Czechosłowacji przyjechał w marcu na dłuższy pobyt profesor slawistyki uniwersytetu praskiego K. J. Krejčí.

Z Finlandii przyjechała we wrześniu grupa dziennikarzy i literatów, m. in. laureatka fińskiej Państwowej Nagrody Literackiej Ania Penanen-Vammelva. 27 IX odbyło się w Klubie Dziennikarza w Warszawie spotkanie z przedstawicielami prasy stołecznej.

Z F r a n c j i przyjechali we wrześniu postępowi pisarze
André Wurmser /zob. poz. 99 /51/ i André Still /zob. poz. 103
/51/.

Z K u b y przyjechał w październiku wybitny działacz poko-
jowy - poeta Guillen Nicolas.

Z W ę g i e r przybyła 17 lutego pisarka Eva Mandi, autorka
granej w Łodzi i Katowicach sztuki Bohaterowie dnia powszed-
niego.

Z W ł o c h przyjechał w marcu teatrolog Alfredo Zennaro.

Ze Z w i ą z k u R a d z i e c k i e g o przyjechał

8 kwietnia historyk literatury Fiodor Żurko ~~/zob. poz. /51/.~~

150 128
449

RUCH WYDAWNICZY

Państwowy Plan Wydawniczy na rok 1951 przewidywał wydanie 6 000 tomów w 117 mln. egzemplarzy nakładu. W 80% plan był realizowany przez 15 wydawnictw uspołecznionych. W listopadzie nastąpiła centralizacja ruchu wydawniczego - powstał Centralny Urząd Wydawnictw, Przemysłu Graficznego i Księgarstwa (zob. poz. /51).

Charakterystycznym zjawiskiem była specjalizacja księgarń "Dom Książki", utworzono księgarnie techniczne, rolnicze, lekarskie, akademickie, muzyczne, wojskowe. Ogółem wydano w ciągu omawianego roku 6 521 tytułów o łącznym nakładzie 100,7 mln. egzemplarzy, w tym literatura piękna obejmowała 1 007 tytułów w 17,4 mln. egzemplarzy nakładu, a literatura dla dzieci i młodzieży 384 tytuły w 7,4 mln. egzemplarzy. Z podanej łącznie liczby tytułów literatury pięknej 40% przypadło na literaturę polską, 48% na literaturę krajów socjalistycznych (w tym 26% - literatura rosyjska) i 12% na literaturę innych krajów. (Dane na podstawie:

A. Bromberg: Książki i wydawcy. W-wa 1958.

S e r i e w y d a w n i c z e. W ciągu roku ukazywały się m. in. następujące serie wydawnicze: "Biblioteka Szpilek" - Wydała m. in. S. Grodzieńska: Plagi i plażki, A. Marianowicz: Bez pardonu, J. Minkiewicz: Pigułki, J. Tuwim: Piórem i piórkiem; "Biblioteka pisarzy polskich i obcych"; "Biblioteka Narodowa", "Mała Biblioteczka Wiedzy Powszechnej"; "Mała Biblioteczka Książki i Wiedzy" oraz wiele popularnych serii wydawnictwa MON ("Biblioteczka żołnierza") i innych wydawnictw, firmowanych przez różne czasopisma (Biblioteczka Trybuny Ludu, Trybuny Wolności,

Chłopskiej Drogi itd.). W 1951 r. ukazywały się również ostatnie pozycje serii Wydawnictw prywatnych: "Biblioteka arcydzieł poezji i prozy" (Wyd. M. Kot) i "Biblioteczka Uniwersytetów Ludowych" (wyd. Gebethner i Wolff).

Wydania klasyków kontynuowano następujące wydania zbiorowe: Bolesław Prus: Pisma. Pod redakcją Z. Szwejkowskiego. T. 7, 10, 14 - 17; Eliza Orzeszkowa: Pisma zebrane. Pod red. J. Krzyżanowskiego. T. 3, 4, 8, 21, 22, 25, 30, 31, 32, 36, 37, 41, 46, 49, 50; Henryk Sienkiewicz: Dzieła. Wydanie zbiorowe pod red. J. Krzyżanowskiego. T. 35, 39, 40; Stefan Żeromski: Pisma. Pod red. S. Pigoń. T. 26.

L i t e r a t u r a w s p ó ł c z e s n a. W dziale literatury polskiej wydano m. in. następujące książki:

P r o z a: L. Bartelski: Ludzie zza rzeki (zob. poz. 42 /51), K. Brandys: Człowiek nie umiera (zob. poz. /50), M. Brandys: Początek opowieści (zob. poz. 74 /51), B. Czeszko: Pokolenie (zob. poz. 114 /51), J. Dobraczyński: Klucz mądrości, S. R. Dobrowolski: Jakub Jasiński "młodzian piękny i posępny", M. Jastrun: Spotkanie z Salomeą, S. Kowalewski: Walka klas, A. Kowalska: ~~Początek opowieści~~ ^{Wielka próba} (zob. poz. 10 /51), W. Kowalski: Bestia, S. Lem: Astronauci (zob. poz. 120 /51), E. Marzec: Słońce wschodzi, G. Morcinek: Urodzaj ludzi, J. Parandowski: Alchemia słowa (zob. poz. 37 /51), S. Piętak: Wspólna dolina, W. Przemski: Szary jakobin, W. Rymkiewicz: Ziemia wyzwolona, J. Strykowski: Bieg do Fragała, S. Wygodzki: Jelonek i syn, S. Zieliński: Ostatnie ognie (zob. poz. 57 /51), W. Żukrowski: Mądre zioła. Z wznowień z okresu 20-lecia międzywojennego wydano m. in. L. Kruczkowskiego: Sidła i W. Wasilewskiej: Oblicze dnia.

P o e z j e: A. Braun: Reportaż serdeczny, W. Broniewski: Nadzie-

je (zob. poz. 111/51), J. Brzechwa: Strofy o planie 6-letnim, S. R. Dobrowolski: Wiersze i poematy, K. I. Gałczyński: Niobe (zob. poz. 11/51, J. M. Gisges: Pierwsza miłość, M. Jastrun: Wiersze dawne i nowe, J. Koprowski: Nowa ziemia, E. Kozikowski: Mowa ludzka, T. Kubiak: Serce partii, L. Lewin: Odpowiedź poety, S. Piętak: Imię przyszłości, J. Putrament: Wiersze wybrane 1932 - - 1949, A. Rymkiewicz: Warszawskie cegły, A. Słonimski: Poezje, W. Woroszyński: Pierwsza linia pokoju.

D r a m a t: K. Gruszczyński: Dobry człowiek, J. Iwaszkiewicz: Odbudowa Błędmierza, I. Krzywicka: Dr Maria Leśna, J. Lutowski: Wzgórze 35, T. Łomnicki: Kąkol i pszenica, A. Maliszewski: Wczoraj i przedwczoraj, W. Pasternak: Trzeba było iskry, J. Piórkowski: Nasze życie, J. Rojewski: Tysiąc walecznych, M. Rusinek: Pawilon pod sosnami, A. Świrszczyńska: Odezwa na murze (zob. poz. 35/51), A. Wydrzyński: Śmierć Hamleta.

N a u k a o l i t e r a t u r z e: J. Z. Jakubowski: Z dziejów naturalizmu w Polsce. IBL. Studia historycznoliterackie pod red. J. Kotta. T. 5, M. Kierczyńska: Spór o realizm, J. Kott: Trwałe wartości literatury polskiego Oświecenia, W. Kubacki: Monachomachia przed sądem potomności, W. Kubacki: Palmira i Babilon. IBL. Studia historycznoliterackie pod red. J. Kotta. T. 7, R. Matuszewski: Literatura na przekłomie (zob. poz. 73/51), W. Nałkowskiego: Pisma społeczne. Wybrał i opracował S. Żółkiewski, J. Nowakowski: Spór o Zolę w Polsce. IBL. Studia historycznoliterackie pod red. J. Kotta. T. 8, S. Pigoń: Studia literackie, A. Ważyk: Mickiewicz a wersyfikacja narodowa (zob. poz. 102/51), K. Wyka: Teka Stańczyka na tle historii Galicji z lat IBL. Studia historycznoliterackie pod red. J. Kotta. T. 4 (zob. poz. 36/51), Stefan Żeromski. Prace wykonane w Zakładzie Historii Literatury Polskiej Epoki Imperializmu. IBL pod kierunkiem E. Korzeniewskiej. (zob. poz. /50).

Ukazały się m. in. następujące p r z e k ł a d y z literatur obcych: a n g i e l s k i e j: G. Chesterton: Przygody księdza Browna, K. Dekens: Klub Pickwicka, Wielkie nadzieje, J. Galsworthy: Saga rodu Forsytów. T. 1, 2, G. Greene: Broń na sprzedaż, B. Marschall: Chwała córki królewskiej, W. Szekspir: Hamlet, Król Lear, Makbet, Otello, W. Thackeray: Wdowiec Lovel, M. Twain: Opowiadania i humoreski; a m e r y k a Ń s k i e j: H. M. Fast: Amerykanin, Odjazd, Ostatnia granica, I. Stone: Pasja życia, b r a z y l i j s k i e j: J. Amado: Zamarłe morze; b u ł g a r s k i e j: Ch. Rusew: Nad urwiskiem, K. Grigorew: Ludzie z nowego domu, M. Tank: Bajka o muzyce; c h i l i j s k i e j: P. Neruda: Niech się zbudzi drwal; c z e s k i e j: J. Drda: Miasteczko na dłoni, J. Fucik: Reportaż spod szubienicy, A. Jirasek: Uroki świata, J. Marek: Marsz w ciemnościach, M. Pujmanova: Ludzie na rozstajach, A. Zapotockij: Burzliwy rok 1905; h i s z p a Ń s k i e j: F. Garcia Lorca: Wiersze i dramaty, J. Izcaray: U podnóża piór; f r a n c u s k i e j: L. Aragon: Dobrzy sąsiedzi, Komuniści, H. Balzac: Nieznane arcydzieło i in., G. Flaubert: Trzy opowieści, A. France: Szkice literackie, J. Laffite: Dziewczyna walczy, R. Martin du Gard: Rodzina Thibault, Moliere: Świętoszek, Mizantrop i in., R. Rolland: Dusza zaczarowana. T. 1, Stendhal: Pamiętnik egotysty, A. Stil: "Sekwana" spływa na morze, A. Wurmser: Okuty w powiciu, E. Zola: Germinal; n i e m i e c k i e j: T. Balk: Zaginiony rękopis, W. Bredel: Milcząca wieś, H. Heine: Poezje wybrane, A. Mann: Podwładny, T. Mann: Buddenbrookowie, A. Seghers: Ocalenie, List gończy, Siódmy krzyż, A. Zweig: Topór z Wandsbek; r o s y j s k i e j: W. Ażajew: Daleko od Moskwy, A. Babajewski: Kawaler złotej gwiazdy, A. Fadiejew: Klęska, Młoda gwardia, W listopadzie 1942, M. Gorkij: Jegor Bułyczew, Wrogowie i in. , A. Gribojedow: Mądryemu biada

(zob. poz. /51), W. Korolenko: Niewidomy muzyk, W. Majakowski:
O Ameryce, Co to znaczy dobrze, Włodzimierz Ilicz Lenin, N.
Ostrowski: Na granicy, K. Paustowski: Opowieść północna, Kolchi-
da, Nasz współczesny, M. Szołochow: Zorany ugor, T. 1, 2;
w ł o s k i e j: G. Germanetto: Pamiętnik fryzjera; w ę g i e r-
s k i e j: G. Illges: Wódz i poeta, L. Kovai: Ziemia... chleb...
wolność, S. Petöfi: Wybór poezji.

151

73/51

Kronikę Życia Literackiego 1951 otwierają niemal i zamykają dwa oświadczenia Pełnomocnika Rządu do Spraw Walki z Analfabetyzmem. Problem ten właściwie przez cały omawiany okres nie schodził ze szpalt gazet i został ostatecznie zamknięty oświadczeniem z dnia 21 grudnia o całkowitej likwidacji w Polsce analfabetyzmu, jako zjawiska masowego.

Drugim charakterystycznym zjawiskiem w tym okresie jest postępująca centralizacja instytucji kulturalnych i naukowych -- Powstają kolejno Komitet do Spraw Radiofonii "Polskie Radio" ~~zob. poz. /~~, Centralny Urząd Przemysłu Graficznego i Księgarstwa, ^{ukazuje się dekret o powstaniu} ~~zob. poz. /~~, Polska Akademia Nauk. ~~zob. poz. //~~

Polityka kulturalna kładzie szczególny nacisk na upowszechnianie kultury. W prasie często pojawiają się informacje o powstawaniu domów kultury, świetlic i zespołów amatorskich. Wciąż postępuje radiofonizacja kraju i oddawane są nowe kina.

Sejmowa Komisja Planu Gospodarczego ~~(zob. poz. /)~~ przeznaczyła na rozwój oświaty, szkolenia zawodowego, nauki, kultury i sztuki 14% ogólnych wydatków państwowych. Na urządzenia socjalno-kulturalne przypadło 12304758427 zł, w tym na oświatę 562533770, na naukę 533355150, na kulturę i sztukę 554326860 zł.

Bilans osiągnięć w dziedzinie rozwoju kultury w 1951 przedstawiony w cyfrach wygląda następująco :

~~P r a s a .~~

~~G a z e t y .~~ Jednorazowy nakład gazet wynosił 5936 tys. egzemplarzy, nakład globalny zaś 1546,9 mln. egzemplarzy. Ukazywało się 358 tytułów c z a s o p i s m , ich nakład globalny wynosił 371,7 mln. egzemplarzy.

~~B i b l i o t e k i .~~ Na terenie Polski w omawianym roku istniało 4187 publicznych bibliotek powszechnych i 20160 punktów bibliotecznych, z czego 19425 na wsi. Łączny księgozbiór liczył

74/51

13598 tys. tomów, w tym w bibliotekach gromadzkich 5255.
 M u z e a . Działało 143 muzea, w tym 115 podległych Ministerstwu Kultury i Sztuki.

T e a t r y . Teatrów było w 1951 roku 83. 22505 przedstawień oglądało łącznie 8572 tys. widzów. Zespoły estradowe dały 8309 przedstawień, na których obecnych było 3668 tys. widzów. Największym wydarzeniem teatralnym stał się Festiwal Polskich

Sztuk Współczesnych, trwający od 26 II do 29 VII. Brały w nim udział obok teatrów zawodowych również zespoły amatorskie.

K i n a i f i l m y . Liczba kin wynosiła łącznie 1895, w tym miejskich 698, wiejskich stałych 996 i ruchomych 201. Odbyło się 599 tys. seansów, w tym na wsi 190 tys. Oglądało je łącznie 121065 tys. widzów, z tego 25052 tys. stanowili widzowie wiejscy. Wprowadzono na ekrany 93 nowe filmy. Na polską produkcję filmową złożyły się 4 filmy fabularne i 126 filmów dokumentalnych

R a d i o . W 1951 roku było 1747 tys. radioabonentów, w tym na wsi 512 tys. Odbiorników lampowych było 1042 tys., z czego na wsi znajdowało się 175 tys.

T e l e w i z j a . Pierwszy pokaz Telewizji Polskiej odbył się 15 XII na wystawie telewizyjnej zorganizowanej w gmachu Zarządu Głównego Związku Nauczycielstwa Polskiego w Warszawie.

D o m y k u l t u r y , ś w i e t l i c e , k l u b y , r u c h a m a t o r s k i . W 1951 czynnych było ok. 106 powiatowych i wojewódzkich domów kultury, ok. 219 klubów fabrycznych oraz ponad 10.600 świetlic, w czym ok. 8 392 świetlic gromadzkich. Działało ponad 1800 amatorskich zespołów teatralnych, ok.

1600 zespołów recytatorskich, 2080 chóralnych, 800 instrumentalnych, 1350 tanecznych, 1300 plastycznych oraz ok. 250 zespołów samorodnej twórczości literackiej. Związki zawodowe prowadziły ok. 18400 kursów samokształceniowych i ideologicznych oraz ok. 5000 kursów języka rosyjskiego. (inf. pras.)

Podane wyżej dane zostały zaczerpnięte ze "Statystyki kultury" 1955/1956 wyd. W-wa 1958, Rocznika Statystycznego 1955 oraz rozproszonych w prasie informacji.